

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav informačních studií a knihovnictví

Studijní program: informační studia a knihovnictví

Studijní obor: informační studia a knihovnictví

Marcela Demianová

**PŮJČOVÁNÍ ZVUKOVÝCH A AUDIOVIZUÁLNÍCH
DOKUMENTŮ V ČLENSKÝCH STÁTECH EU A V ČESKÉ
REPUBLICĚ**

Diplomová práce

Praha 2006

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Anna Stöcklová

Oponent diplomové práce: PhDr. Jitka Hradilová

Datum obhajoby: 18. 9. 2006

Hodnocení: velmi dobře

Vysoká škola: Univerzita Karlova v Praze

Fakulta: Filozofická fakulta

Součást: Ústav informačních studií a knihovnictví

Školní rok: 2004/2005

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

pro Marcela Demianová

obor Informační studia a knihovnictví

Název tématu: Půjčování zvukových a audiovizuálních dokumentů v členských státech EU a v České republice

Zásady pro vypracování:

Cílem diplomové práce je srovnání legislativních podmínek a přístupů k půjčování zvukových a audiovizuálních dokumentů v členských státech Evropské unie. Dále pak porovnat tato zjištění s možnostmi a přístupy v knihovnách České republiky.

Osnova:

Legislativa Evropské unie

Situace v jednotlivých členských státech

- o Belgie
- o Dánsko
- o Francie
- o Itálie
- o Lucembursko
- o Německo
- o Nizozemsko
- o Norsko
- o Portugalsko
- o Rakousko
- o Španělsko
- o Švédsko
- o Velká Británie

Legislativa České republiky

Situace v České republice

Rozsah grafických prací:

Rozsah průvodní zprávy:

Seznam odborné literatury:

1. BALÍK, Vojtěch. Stanovisko k požadavku kolektivních správců na zákaz absenčního půjčování zvukových dokumentů v knihovnách. *Čtenář*. 2003, roč. 55, č. 2, s. 43-46.
2. HARTMANOVÁ, Dagmar. Autorská práva v knihovně 21. století. *Nové knihy*. 2000, roč. 40, č. 37, s. 10.
3. RICHTER, Vít. Jaký je současný stav v otázce půjčování zvukových dokumentů? *Bulletin SKIP*. 2003, č. 1, s. 23.

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Anna Stöcklová

Datum zadání diplomové práce: 7.10. 2004

Termín odevzdání diplomové práce:

L.S.

PhDr. Richard Papík, Ph.D.

Vedoucí součásti-feditel ÚISK FF UK

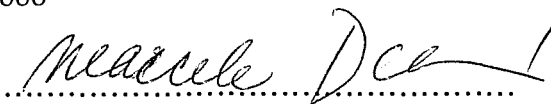
Děkan FF UK

V Praze dne 7.10. 2004

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje.

V Liberci, 31. července 2006

.....

podpis diplomanta

DEMIANOVÁ, Marcela. *Půjčování zvukových a audiovizuálních dokumentů v členských zemích EU a v České republice [The lending of the audio and the audiovisual documents in the member states of EU and in the Czech Republic]*. Liberec, 2006. 76 s. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví 2006. Vedoucí diplomové práce PhDr Anna Stöcklová.

Abstrakt

Tématem diplomové práce je analýza situace v oblasti autorského práva a půjčování zvukových a audiovizuálních dokumentů v členských zemích Evropské unie a v České republice.

Předkládá postupy řešení této problematiky v mezinárodních právních normách a dokumentech a v legislativních dokumentech Evropské unie, které jsou pro jednotlivé členské státy závazné.

Práce se snaží zhodnotit přístupy jednotlivých členských států k této problematice především z hlediska uplatnění legislativy Evropské unie v národních legislativních normách.

Popisuje situaci, která nastala v České republice v 90. letech 20. století a její řešení a obdobnou situaci na začátku nového tisíciletí.

Porovnává řešení této problematiky v jednotlivých členských státech se situací, která nastala v České republice po schválení nového autorského zákona.

zvukové dokumenty, audiovizuální dokumenty, legislativa, autorský zákon, copyright, výpůjčky, půjčování, knihovní zákon, Evropská unie

OBSAH

PŘEDMLUVA

<u>ÚVOD</u>	1
<u>LEGISLATIVA EVROPSKÉ UNIE</u>	3
1.1 <u>SMĚRNICE RADY 92/100/EEC</u>	9
1.2 <u>SMĚRNICE 2001/29/ES</u>	11
1.3 <u>VŠEOBECNÁ DEKLARACE LIDSKÝCH PRÁV</u>	12
1.4 <u>MANIFEST UNESCO</u>	13
<u>SITUACE V JEDNOTLIVÝCH ČLENSKÝCH STÁTECH</u>	15
2.1 <u>BELGIE</u>	16
2.2 <u>DÁNSKO</u>	18
2.3 <u>FRANCIE</u>	20
2.4 <u>ITÁLIE</u>	21
2.5 <u>LUCEMBURSKO</u>	23
2.6 <u>NĚMECKO</u>	24
2.7 <u>NIZOZEMSKO</u>	26
2.8 <u>NORSKO</u>	28
2.9 <u>PORTUGALSKO</u>	30
2.10 <u>RAKOUSKO</u>	30
2.11 <u>ŠPANĚLSKO</u>	32
2.12 <u>ŠVÉDSKO</u>	34
2.13 <u>VELKÁ BRITÁNIE</u>	35
<u>ZÁVĚR</u>	37
<u>LEGISLATIVA ČESKÉ REPUBLIKY</u>	40
3.1 <u>VZNIK OCHRANNÝCH ORGANIZACÍ</u>	40
3.2 <u>HROMADNÁ SPRÁVA AUTORSKÝCH PRÁV</u>	41
3.3 <u>ČESKÉ OCHRANNÉ ORGANIZACE</u>	42
3.3.1 <u>OSA</u>	42
3.3.2 <u>INTERGRAM</u>	44
3.3.3 <u>DILIA</u>	45
3.4 <u>KNIHOVNY A AUTORSKÝ ZÁKON</u>	45
3.4.1 <u>Knihovnický zákon</u>	47
3.4.2 <u>Autorský zákon</u>	47

<u>SITUACE V ČESKÉ REPUBLICE</u>	49
4.1 <u>SITUACE V ČR V LETECH 1990-2000</u>	50
4.2 <u>SITUACE V ČR PO ROCE 2000</u>	54
<u>ZÁVĚR</u>	62
<u>SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ</u>	66
<u>SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK</u>	74

PŘEDMLUVA

Pro svou diplomovou práci jsem si vybrala problematiku půjčování zvukových a audiovizuálních dokumentů zcela záměrně. Pracuji v knihovně více než deset let, během této doby jsem vystřídala všechna oddělení KVK Liberec. Působila jsem také jako vedoucí hudebního oddělení a právě zde jsem se setkala s problematikou autorských práv při půjčování zvukových a audiovizuálních dokumentů. Sledovala jsem jednání, která probíhala před uzavřením nové smlouvy o půjčování těchto dokumentů, dokumentů, které se stávají pro činnosti současných moderních knihoven stále důležitějšími a nepostradatelnými.

Ve své diplomové práci jsem se snažila zmapovat a shrnout situaci a přístupy k půjčování těchto dokumentů v jednotlivých členských zemích Evropské unie a porovnat ji se situací, která panuje v současné době v České republice. Nekladu si za cíl doporučovat, jak tuto situaci řešit, pouze jsem se snažila porovnat přístupy a zvolené metody v jednotlivých státech, aby bylo možné převzít nebo upravit jinde již zavedený a fungující model.

Při zpracování této práce jsem se snažila pročíst všechny volně dostupné materiály na serverech Evropské unie, dalších mezinárodních organizací i jednotlivých zemí, které se týkají vybraného tématu. Při hledání informací jsem se setkala především s jazykovou bariérou u portugalských a španělských www stránek knihoven, které nebyly převoditelné do angličtiny nebo němčiny.

V první kapitole jsem se snažila nejdříve popsat legislativní rámec pro půjčování zvukových a audiovizuálních dokumentů v Evropské unii. V druhé kapitole pak popsat situaci v jednotlivých sledovaných státech. Kapitola třetí

opět obecně mapuje legislativní možnosti České republiky a poslední kapitola se zabývá situací v České republice podrobně.

Celkový rozsah diplomové práce je 76 stran, připojen je seznam použitých zkratek a použitých zdrojů, které jsou citovány podle normy ISO 690 a ISO 690-2.

Na závěr bych chtěla poděkovat PhDr. Anně Stöcklové za pomoc a odborné vedení celé práce.

ÚVOD

Veřejná knihovna ve 21. století je informačním střediskem, které má za úkol zpřístupňovat všechny druhy vědomostí a informací svým uživatelům. Doporučení Evropské unie a UNESCO požadují, aby se knihovny neomezovaly na půjčování papírových knih a časopisů. Jsou vyzývány k tomu, aby do svých fondů a služeb zahrnuly všechny nové typy médií. To ovšem předpokládá vytváření odpovídajících podmínek pro rozvoj činnosti knihoven. Rozvoj knihoven znamená rozvoj vzdělanosti národa.

To si uvědomují vlády všech vyspělých zemí. Všechny státy sdružené v Evropské unii využily pro půjčování autorských děl ve svých knihovnách a dalších institucích výjimky, které jim umožňuje Směrnice č. 92/100 z 19. 11. 1992, o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem, kdy stát může stanovit výjimku z výlučného práva, pokud jde o veřejné půjčování za podmínky, že autor obdrží odměnu. Členské státy dokonce mohou některá zařízení od povinnosti placení odměn osvobodit.

V dnešní době technického rozvoje roste podíl zvukových, audiovizuálních dokumentů ve fondech knihoven a samozřejmě i zájem uživatelů o ně. To má za následek rostoucí počet výpůjček těchto dokumentů, a to i absenčních.

Knihovna poskytující tyto služby naplňuje princip rovného přístupu občanů k informačním zdrojům bez jakékoliv diskriminace a také samozřejmě ke vzdělání. Bohužel schválení nového zákona č. 121/2000 Sb., o právu

autorském, o právech souvisejících s právem autorským a změně některých zákonů způsobilo knihovnám v České republice nemalé problémy.

Česká republika nevyužila při tvorbě tohoto zákona možnosti Směrnice č. 92/100, a tak mohou kolektivní správci autorských práv knihovnám diktovat, které dokumenty mohou nebo nemohou půjčovat.

Tato práce se pokouší shrnout situaci, která nastala v českém knihovnictví po schválení nového autorského zákona a porovnat ji se situací v členských státech Evropské unie.

LEGISLATIVA EVROPSKÉ UNIE

Copyright vybojoval v 90. letech 20. stol. jasné postavení jako jedna z nejdůležitějších záležitostí, které ovlivňují knihovny. V souvislosti s copyrightem právě jako se svobodou přístupu k informacím jsou knihovny vázány rozšiřovat prostředí a souvislosti víc než předtím. Už nejsou tak okrajové jak bývaly, ke konci desetiletí je poukazováno na konkrétní vztahy mezi knihovnami a rovným přístupem k informacím. V západní Evropě proběhly diskuse ke copyrightu v druhé polovině 90 let 20. stol. Akce financovala Evropská komise. Pod názvem ECUP (European copyright user platform) proběhla dvě kola seminářů o copyrightu v členských státech EU a Norsku. Byl vytvořen webový zdroj informací, který je stále udržovaný a obsahuje mnoho informací o copyrightu, licencování a příbuzných právech. První kontakty s představiteli vlastníků práva byly navázány. Byly založeny skupiny pro autorská práva, začalo být ovlivňované zákonodárství a knihovníci se více seznamovali s autorskými právy a právy souvisejícími. Evropští knihovníci byli s autorským právem v začlenění do odborného programu na dobré cestě.

Evropská unie se neopírá pouze o právní normy, které vydávají její exekutivní orgány, vychází také z mezinárodně platných a uznávaných norem. Jedná se především o Všeobecnou deklaraci lidských práv, o Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, o Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních kulturních právech, o Závěrečný dokument vídeňské schůzky Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě 1988-1989 a o řadu programů a doporučení mezinárodních organizací jako jsou UNESCO, IFLA a pod.

V pozadí souboru směrnic pro audiovizuální a multimediální materiály v knihovnách všeho druhu je mnoho let porad a spolupráce. Již v roce 1972 zveřejnilo UNESCO Manifest, ve kterém zdůraznilo potřebu zvukových a audiovizuálních médií ve veřejných knihovnách, v dospělých i dětských službách. Následující rok se konal kulatý stůl pro zvukové a audiovizuální materiály v rámci IFLA, který se zabýval všemi neknižními materiály. V roce 1982 tento kulatý stůl jednal o získávání zvukových a audiovizuálních materiálů ve veřejných knihovnách a první směrnice byly na světě. Druhé, revidované, vydání plánované na rok 1987, ale nebylo nikdy vydáno. Úspěch nových služeb v knihovnách, jako je zpřístupňování zvukových a audiovizuálních médií, představoval rozvoj knihoven. Kulatý stůl proto změnil v 1996 jméno na kulatý stůl audiovizuálních dokumentů a multimédií. V roce 1999 byl název změněn na Audiovizuální multimediální sekci.

Technická revoluce v knihovnách ukazovala na potřebu nejen změny organizačního schématu, ale také na opravu směrnic IFLA. V roce 1997 byl navržen projekt revize starých textů souboru směrnic pro audiovizuální dokumenty a multimédia ve veřejných knihovnách. Roční projekt byl ukončen tím, že je to příliš těžká práce pro jednu osobu, ale byl vytvořen rámec pro budoucí práci. V roce 1999 koordinační výbor IFLA schválil další projekt, který připravoval soubor směrnic pro audiovizuální dokumenty a multimédia ve všech druzích knihoven a dalších institucí. Rozsah projektu přesáhl veřejné knihovny. Týmová práce ovlivnila v roce 2000 jednání IFLA o konceptu revidovaných IFLA směrnic pro veřejné knihovny, část směrnic se týkala audiovizuálních dokumentů a multimédií. Audiovizuální dokumenty jsou součástí kulturního dědictví, nesou obrovské množství informací, které je nutné uchovat pro budoucí užití. Různé druhy médií ve společnosti by se měly odrážet ve službách nabízených uživatelům knihovnami.

Knihovníci, jako poskytovatelé informací, by se měli zabývat získáváním informací v nejrůznějších formátech, tak, jak se odlišují potřeby různých typů uživatelů. Knihovny existují, aby sloužily společnosti a všem potřebám jejích členů, starým i mladým, zdravým i handicapovaným, geniálním i zaostalým. Audiovizuální dokumenty mohou informovat ty části veřejnosti, kde tradiční tisk nestačí. Těm, kteří neumějí číst, pro ty se zrakovými handicapami. Téměř každý uživatel knihovny je potenciální uživatel audiovizuálních dokumentů a multimédií právě tak jako tisku.

Knihovny jsou důležitými zprostředkovateli informací v tištěných, analogových a digitálních formátech a přejí si zajistit zákonný spravedlivý přístup ke znalostem obsaženým v takových dokumentech. IFLA věří, že ekonomická práva poskytovatelů informací musí být vyvážena s potřebou přístupu k vědomostem a v tom hrají knihovny rozhodující roli. Výjimky a omezení autorského práva, které existují pro veřejné dobro jsou ohroženy zvýšeným užíváním technologických ochranných opatření a licenčních omezení.

Knihovnická legislativa je v posledních letech středem pozornosti a předmětem jednání orgánů státní exekutivy, knihovnických sdružení a představitelů knihoven jednotlivých evropských států. Nejde jen o problematiku lidských práv, tedy o volný a rovný přístup k informacím a jejich využívání, ale především o odpovídající řešení otázek spadajících do oblasti autorského práva. Dosud se mnohé země bez knihovnické legislativy obešly. Především země, které mají knihovny organizovány decentralizovaně by se měly zajímat o nejlepší legislativní knihovnický rámec, který by zajišťoval existenci veřejně přístupných knihoven. Toto se týká např. Německa, Itálie, Španělska a Velké Británie. Směrnice Evropské unie sjednocují především

všechny důležité funkce knihoven a vytváří strukturovaný přehled hlavních úkolů, které plní veřejné knihovny. Vzhledem k tomu, že EU je společenství nezávislých států, existují samozřejmě rozdíly v právní ochraně poskytované dílům, která chrání autorský zákon. Tyto rozdíly se týkají především předpisů a právní praxe v oblasti pronájmu a půjčování takto chráněných děl a jsou dále zdrojem překážek obchodu a brání procesu vytváření volného trhu a jeho správného fungování. Pokud by členské státy přijímaly i nadále nové a vzájemně odlišné právní předpisy, pak by pravděpodobně došlo k prohloubení těchto rozdílů. To by znemožňovalo vytvoření prostoru bez vnitřních hranic, jak je zakotveno ve Smlouvě o založení Evropského hospodářského společenství.

Evropská unie si velmi dobře uvědomuje rozvoj nových informačních technologií a stále významnější úlohu, kterou hraje pronájem a půjčování autorských děl pro autory a výkonné umělce i to, že výroba nelegálních napodobenin představuje stále větší hrozbu. Řádná ochrana autorských děl prostřednictvím práva na pronájem a půjčování má pro rozvoj celého evropského společenství zásadní význam. Je samozřejmě nezbytné sblížit všechny právní předpisy členských států tak, aby byly v souladu s mezinárodními smlouvami, které jsou v mnoha členských státech základem úpravy autorského práva a práv souvisejících.

Za předchůdce směrnic EU můžeme označit Green paper on copyright zveřejněný v roce 1988. Jedná se o první dokument Evropské komise s potřebou harmonizovat autorské právo a související předpisy v pojmovém rámci. Skládal se ze 7 kapitol popisu a analýzy oblasti, kterou Evropská komise považovala za potřebnou. Kapitola 4 byla věnována právu na šíření, užití a nájemním právům, kapitola 2 pojednává o pirátství.

V těchto dvou kapitolách má původ Směrnice 92/100. Green paper také vyslovil přijatelnou potřebu dohody v oblasti nekomerčního půjčování.

V souvislosti se zveřejněním Green paper Evropská komise organizovala několik zasedání ke sporným otázkám v tomto dokumentu. V jednom z protokolů, ze září 1989, věnovaným otázkám práva pronajímat a půjčovat, drtivá většina zúčastněných argumentovala ve prospěch harmonizace obou, jak pronájemního, tak výpůjčního práva. Podle většiny je směrnice o harmonizaci neúplná, pokud také neobsahuje nekomerční půjčování. V některých případech, veřejné půjčování může nahradit pronájem. Proto bylo nezbytné zahrnout systém veřejného půjčování (public lending right) do konceptu Směrnice 92/100, aby bylo zabezpečené řádné fungování vnitřního trhu v této oblasti. Na základě dokumentu Green paper a pod vlivem většiny, byl Evropskou komisí přijat návrh harmonizace pro pronájem i půjčování. Sledovalo se legální spojení mezi pronájemem a veřejným půjčením. Bylo poukazováno na to, že jestli pronájem a půjčení nebude řešené v rámci stejné směrnice, mohlo by mít trvalé zvýšení výpůjček v oblasti hudby a filmu značný vliv na komerční pronájem a zbavit ho významu.

V současné době jsou nejdůležitějšími legislativními dokumenty Evropské unie, které se zabývají problematikou ochrany autorských práv a právem na pronájem a půjčování autorských děl tyto směrnice:

Směrnice Rady 92/100/EEC ze dne 19. listopadu 1992 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem.

Směrnice 2001/29/EC Evropského parlamentu a Rady z 22. května 2001 o harmonizaci některých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti.

1.1 Směrnice Rady 92/100/EEC

Článek 1

Předmět harmonizace

„1. V souladu s ustanoveními této kapitoly stanoví členské státy s výhradou článku 5 právo udělit svolení nebo zakázat pronájem a půjčování původních děl a jejich rozmnoženin chráněných autorským právem, jakož i ostatních předmětů uvedených v čl. 2 odst. 1.“

„3. Pro účely této směrnice se „půjčováním“ rozumí zpřístupňování za účelem užívání na omezenou dobu, které není spojeno s přímým ani nepřímým hospodářským nebo obchodním prospěchem, pokud je uskutečňuje veřejně přístupné zařízení.“

Článek 2

Nositelé a předmět práva na pronájem a půjčování

„1. Výlučné právo udělit svolení k pronájmu a půjčování anebo pronájem a půjčování zakázat náleží:

- autorovi, pokud jde o původní dílo a jeho rozmnoženiny,*
- výkonnému umělci, pokud jde o záznamy jeho výkonu,*
- výrobci zvukového záznamu, pokud jde o jeho zvukové záznamy, a*
- výrobci proutního záznamu filmu, pokud jde o původní dílo a jeho rozmnoženiny.*

Pro účely této směrnice se „filmem“ rozumí kinematografické či audiovizuální dílo nebo pohyblivá obrazová sekvence, bez ohledu na to, zda jsou doprovázeny zvukem či nikoliv.“

Článek 5

Výjimka z výlučného práva na veřejné půjčování

„1. Členské státy mohou stanovit výjimku z výlučného práva uvedeného v článku 1, pokud jde o veřejné půjčování, za podmínky, že alespoň autoři obdrží odměnu za půjčování. Členské státy mohou stanovit tuto odměnu s ohledem na své kulturně politické cíle.

2. Pokud členské státy nevztahují výlučné právo na půjčování uvedené v článku 1 na zvukové záznamy, filmy a počítačové programy, zavedou alespoň odměnu pro autory.

3. Členské státy mohou vyjmout určité kategorie zařízení z placení odměny podle odstavců 1 a 2.“¹

Z citovaných článků Směrnice je patrné, že poskytuje právní volnost v rozhodnutí členských států poskytovat výjimky z autorského práva při půjčování a pronájmu autorských děl. Současná praxe evropských knihoven jasně dokládá, že všechny země ve své legislativě uplatňují výjimky v užívání autorských děl nejen pro činnost knihoven, archivů, ale také pro celou oblast vzdělávání a výzkumu. Výjimky se netýkají pouze půjčování a kopírování klasických tištěných knih a časopisů, ale i zvukových a audiovizuálních dokumentů a dalších nových médií. Členské státy se touto praxí snaží vytvořit rovné podmínky pro naplnění základních lidských práv na svobodný přístup k informacím a ke vzdělání. Ve všech dále zmíněných zemích se zvukové a audiovizuální dokumenty půjčují absenčně, tedy mimo budovy knihoven. Rozdíly jsou pouze v důsledném uplatňování bezplatného půjčování v některých státech a vybírání drobných manipulačních poplatků v jiných

¹ Směrnice 92/100/EEC Rady z 19. listopadu 1992 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem. *Úřední věstník*, 1992, L. 346, s. 61-66, kapitola 17, sv. 01, s. 120-125.

státech. Ne všechny státy poskytují autorům, případně výrobcům finanční kompenzace za využívání autorských děl, pokud tak činí, platí tyto poplatky většinou stát.

1.2 Směrnice 2001/29/ES

Článek 5

Výjimky a omezení

„2. Členské státy mohou stanovit výjimky a omezení práva na rozmnožování podle článku 2 v těchto případech:

(c) pro zvláštní akty rozmnožování uskutečněné veřejně přístupnými knihovnami, vzdělávacími zařízeními nebo muzei, anebo archivy, které nesledují přímý ani nepřímý hospodářský nebo obchodní prospěch;

3. Členské státy mohou stanovit výjimky nebo omezení práv stanovených v člancích 2 a 3 v těchto případech:

(a) užití pro pouhý ilustrační účel pro vyučování nebo pro vědecký výzkum, pokud je uveden pramen, včetně autora jména, a pokud se toto neprojeví nemožným, a v rozsahu ospravedlněném nekomerčním cílem, jehož má být dosaženo;“²

Jak je patrné z citace, stanovuje tento dokument výjimky a omezení především z práva na rozmnožování děl a z práva na sdělování veřejnosti. Některé tyto výjimky nebo omezení se podle své povahy vztahují jen na právo na rozmnožování. Směrnice samozřejmě zohledňuje různé právní tradice jednotlivých členských států, ale zároveň se snaží o zajištění fungování vnitřního trhu. Členské státy EU by měly postupně dospět k aplikaci výjimek a omezení, které jsou stanoveny v tomto dokumentu pro případy, jako jsou účely

² Směrnice 2001/29/ES Evropského parlamentu a Rady z 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti. *Národní knihovna*, 2001, roč. 12, č. 4, s. 273-282.

vzdělávací a vědecké, ve prospěch veřejných institucí, jako jsou knihovny a archivy, pro účely zpravodajství, pro citace, pro užití invalidními lidmi, pro užití veřejné bezpečnosti a ve správním a soudním řízení.

V případech výjimek nebo omezení je nezbytné, aby nositelé práv dostali přiměřenou náhradu za užití jejich chráněných děl nebo jiných předmětů ochrany. Pro stanovení formy takové přiměřené náhrady se musejí brát v úvahu jednotlivé okolnosti každého případu. Vhodným kritériem by mohla být možná škoda nositeli práv, vyplývající z příslušného jednání. Pokud nositelé práv již obdrželi platbu v nějaké jiné formě, např. jako součást honoráře za licenci, žádná zvláštní nebo samostatná platba nemůže přicházet v úvahu. Pokud by byla újma způsobená nositeli práva minimální, nemůže závazek k platbě vzniknout.

Členské státy mohou stanovit výjimky nebo omezení ve prospěch některých nevýdělečných zařízení, jako jsou veřejnosti přístupné knihovny a jim na roveň postavené instituce. Toto by však mělo být omezeno na určité zvláštní případy pokryté právem na rozmnožování. Taková výjimka nebo omezení by se neměla vztahovat na užití učiněná v souvislosti s dodáním chráněných děl nebo jiných předmětů online.

1.3 Všeobecná deklaráce lidských práv

Jak již bylo zmíněno, na činnost knihoven se nevztahuje pouze národní právo, případně právo Evropské unie, ale také mezinárodní právní smluvní akty a dokumenty. Jedním z nich je Všeobecná deklaráce lidských práv.

V tomto dokumentu se v čl. 21 odst. 2 stanoví: „Každý má právo na rovný přístup k veřejným službám ve své zemi.“³ Protože výpůjčky z veřejných knihoven jsou veřejnými službami, omezení těchto výpůjček by pro zájemce o nosiče zvuku vytvořilo nerovný přístup a znamenalo by porušení ustanovení tohoto článku. Výpůjčky z veřejných knihoven jsou jedním z kulturních práv každého občana, jsou jeho právem účastnit se svobodně kulturního života a užívat umění.

Zájemci o výpůjčky zvukových dokumentů by byli z hlediska rovného přístupu diskriminováni vůči jiným zájemcům o veřejné služby (výpůjčky jiných druhů dokumentů) a diskriminováni z hlediska zajištění svých kulturních práv a v právu svobodně se účastnit kulturního života a užívat umění.

1.4 Manifest UNESCO

„Veřejná knihovna je místním informačním střediskem, zabývajícím se zpřístupňováním všech druhů vědomostí a informací svým uživatelům. Služby veřejné knihovny se poskytují bez rozdílu všem, nezávisle na věku, rasovém původu, pohlaví, víře, národnosti, jazyku či sociálním postavení. Knihovní fondy musí obsahovat a služby využívat jak tradiční materiály, tak všechny odpovídající druhy moderních informačních médií a technologií. Fondy musí odrážet aktuální trendy a směry vývoje společnosti a být pamětí tvořivého úsilí lidstva.“⁴

Z tohoto citátu jasně vyplývá, že půjčování zvukových dokumentů by mělo patřit k základním službám každé veřejné knihovny.

³ *Organizace spojených národů. Všeobecná deklarace lidských práv. Praha : Informační centrum OSN : Amnesty International, 1998. 15 s. ISBN 80-238-5262-0.*

⁴ *Manifest Unesco o veřejných knihovnách. Čtenář, 1995, roč. 47, č. 4, s. 126-127.*

Veřejné knihovny stále zlepšují své služby a využívají ve veřejném půjčení nových médií i pomoci nového digitálního prostředí. Tyto vývojové trendy jsou pečlivě sledovány vlastníky práv, nakladateli, kulturním společenstvím a politiky. Užití nových technologií ve veřejných knihovnách je ještě v experimentální fázi, všechny vývojové trendy těchto nových technologií v knihovnách musejí být kontrolovány zvláště vzhledem k potenciálnímu dopadu, který mohou mít na fungování vnitřního trhu a vzhledem k jejich dopadu na pronájemní a půjčovní aktivity. V tomto bodě je obtížné zhodnotit jestli a na kolik tradiční veřejné půjčování knihovnami může být nahrazeno novými formami on-line šíření, které nejsou kryté současným rozsahem směrnic. V tomto ohledu, komise zajistí řádné fungování pravidel stanovených ve směrnici. Ve stejném duchu bude pokračovat v kontrole funkčnosti veřejného půjčování a sledovat nové technologické trendy ve výpůjční institucích se zaměřením zhodnotit možné potřeby podporovat další činnosti v této oblasti.

SITUACE V JEDNOTLIVÝCH ČLENSKÝCH STÁTECH

Směrnice 92 měla být implementována do 1. 7. 1994. Evropská komise podle článku 5 vypracovala zprávu o stavu půjčování před tímto datem. Některé členské státy zrealizovaly tuto Směrnici až po uplynutí stanovené lhůty. Koncept veřejných výpůjček je hluboce zakořeněný v národní kulturní tradici jednotlivých států. Existují značné rozdíly ve fungování. Směrnice se tedy snažila především o harmonizaci situace v jednotlivých státech, aby nedocházelo k nepříjemnostem a problémům na vnitřním trhu EU.

Směrnice žádala především harmonizaci výlučného práva na půjčování pro autory a stanovení finanční náhrady za užití jejich děl. Jednotlivé státy mohou definovat výši náhrady, a také mohou vyjmout některé instituce z povinnosti platit tuto náhradu.

V Rakousku, Německu, Nizozemí je právo na veřejné výpůjčky uzákoněné v autorském právu, jinde funguje právo na veřejné výpůjčky jako přímá forma státní podpory pro kulturu (např. ve skandinávských zemích). Ve Velké Británii je systém veřejné výpůjčky aplikovaný pouze na veřejné knihovny. V některých státech existuje výlučné právo na půjčování pro všechny typy děl.

Ve většině zemí je finanční břemeno vyzvednuto z knihoven a jejich půjčky a služby jsou bezplatné.

2.1 Belgie

Belgie je federální stát. Činnost knihoven a jejich funkce je upravena knihovnickým zákonem z roku 1978, který je platný v obou státech. Belgie zajistila implementaci Směrnice 92 v červnu 1994, ale nedošlo k její plné realizaci. Autorské organizace si stěžovaly u Evropské komise v roce 2000. Tuto situaci řešil Evropský soudní dvůr v roce 2003 a na základě jeho rozhodnutí byla Belgie nucena zjednat nápravu královským výnosem v červnu 2005. Vlastníci autorských práv (autoři, výkonní umělci, producenti zvukových a filmových děl) mají právo na odměnu za veřejné půjčování kopií jejich děl, u audiovizuálních dokumentů je možné požadovat náhradu jen během 6 měsíců od prvního vydání díla. Některé instituce byly zproštěny povinnosti platit náhradu za veřejné výpůjčky.

Zavedením nového veřejného výpůjčního systému pověřila vláda královským výnosem v červnu 2005 Reprobel (The Belgian copyright collecting society). Počáteční schůzka by se měla uskutečnit do 31. října 2006. Další královské výnosy týkající se tohoto systému by měly následovat. Jednání mezi Reprobel a regionálními vládami přinesly první úspěchy. Vlámský ministr kultury se zavázal k zaplacení 1,15 mil. euro v roce 2005 a 1,3 mil. euro v roce 2006. Diskuze s vládou francouzské části přinesla dohodu o zaplacení celkové sumy 1,5 mil. euro za období 2004-06. Jednání s vládou německy mluvící části přinesla ústní dohodu o poskytnutí finančního příspěvku do veřejného výpůjčního systému.⁶⁾

Fondy belgických knihoven neobsahují pouze klasické knihovní materiály, ale také značné množství nosičů zvuku, videokazet, disket, CD-ROM, grafiky, her aj.

Ve Flandrech je v současné době okolo 300 veřejných knihoven, jedná se o knihovny městské a místní. Ústřední knihovny se nacházejí především v Bruselu. Ve Flandrech byl zřízen garanční systém pro veřejné výpůjčky jako součást širšího kulturního programu. Je určený pro vlámské a holandské autory. Proveďte platbu náhrad podle výpůjček ve 30 nejvýznamnějších knihovnách ve Flandrech. Maximální výše platby je 12 500 euro a minimální je 1000 euro. 70% z této platby je určeno pro autora, 30% pro nakladatele.⁶⁷⁾

Knihovny umožňují nejen prezenční, ale i absenční výpůjčky nosičů zvuku a videokazet. Podle statistiky z roku 1997 bylo čtenářům půjčeno 4,6 mil. ks CD. Podmínkou pro půjčování z fondů knihoven je registrace čtenáře v knihovně. Výpůjčky CD, CD-ROM a videokazet jsou placené.

2.2 Dánsko

Dánské veřejné knihovny jsou uživatelům přístupné bez poplatků. Všechny základní služby jsou bezplatné. Platí se za nadstandardní služby včetně dodávání dokumentů. Nový knihovnický zákon, který platí od května 2000, staví na stejnou úroveň všechny materiály z knihovních fondů v tištěné i elektronické podobě. Hlavním úkolem veřejných knihoven je realizace informačních, vzdělávacích a kulturních aktivit umožněním přístupu ke knihám, periodikům, zvukovým dokumentům a dalším materiálům a elektronickým informačním zdrojům. Dánský stát hradí každoročně náhrady za užívání autorských děl v knihovnách autorským organizacím a ty jsou rozdělovány podle principu nároku odpovědných osob. V roce 2005 bylo rozděleno 149,6 mil. dánských korun tj. cca 20 mil euro.²²⁾

Ve státním rozpočtu je stanovena položka na poplatky za veřejné půjčování. Rozděluje se podle pravidel Zákona o veřejném půjčování (Public lending right act) jako podpora autorům, překladatelům a dalším. Autoři a všichni zúčastnění obdrží podíl podle 1) počtu knihovních jednotek jejich děl ve všech knihovnách 2) podle počtu stran každého titulu, u zvukových záznamů podle počtu minut nahrané hudby. Systém se vztahuje na tištěné knihy, zvukové záznamy hudby, z audiovizuálních děl na zvukové knihy a dále na ostatní díla – grafiku, fotografie. Odměny jsou vypláceny autorům knih, které jsou psané dánsky, překladatelům do dánštiny, autorům ostatních děl a pozůstalým partnerům autora, jehož dílo bylo do systému zapsáno před rokem 2003.

Rozdělování odměn se děje na základě hlášení veřejných knihoven a ostatních knihoven. Odměny jsou rozdělovány, kromě skladatelů, také všem

držitelům copyrightu, výkonným umělcům a dalším, jejichž nosiče zvuku se v knihovnách užívají. Rozdělování odměn má na starosti Dánská národní knihovna, ve které sídlí výbor složený ze sedmi členů jmenovaných ministrem kultury na čtyři roky. Do výboru jsou jmenováni zástupci Dánského svazu skladatelů, Dánského svazu textařů, Rady výkonných umělců, Dánské společnosti jazzových, rockových a folkových skladatelů, dva členové z Dánské národní knihovny. Grant týkající se zvukových záznamů se rozděluje na dvě stejné části pro tvůrčí a výkonné umělce. Podle údajů z roku 1993 se za hudbu vypůjčenou v knihovnách rozdělily držitelům autorských práv cca 2 mil. dánských korun. Samotné knihovny nehradí žádné poplatky.⁷³⁾

Dánské knihovny umožňují uživatelům absenčním výpůjčky jak tištěných materiálů, tak také videokazet, CD, CD-ROM. Na jednotlivé druhy materiálů jsou stanoveny výpůjční doby, pro CD je to jeden měsíc a také je omezen počet knihovních jednotek na výpůjčku. Podle statistiky z roku 2000 připadá na hudební CD a multimedia 1 mil. výpůjček, na mluvené slovo 8,9 mil. výpůjček a na tzv. mluvicí knihy 2,3 mil. výpůjček z celkových 72,5 mil. výpůjček. Do roku 1989 se půjčovalo zcela zdarma. Vzhledem ke zhoršující se finanční situaci knihoven byly postupně povolovány poplatky v knihovnách na zlepšení jejich finanční situace. Tyto příspěvky nemají žádnou souvislost s placením autorských odměn podle výše uvedeného zákona.⁶⁷⁾

2.3 Francie

Od roku 1970 se počet veřejných knihoven ve Francii zvyšuje. Jako každá evropská země Francie musela implementovat do své legislativy směrnice EU o autorském právu. Trvalo to docela dlouho a jednání mezi autory, vydavateli, knihkupci, knihovníky, městskými radami a státní správou dosáhlo nové dohody 18. 6. 2003.

Knižní trh ve Francii je řízený pevnými cenami od 1981 (na knihách je cena vytištěna), ale knihovny mají zvláštní komerční podmínky na slevu. Zákon o autorském právu z 10. 6. 2003 přinesl hlavní změny na knižním trhu, protože sleva pro knihovny byla snížena ze 12-25% na 9%. 6% z takto vybraných peněz bude vráceno zpět držitelům ochranných práv jako náhrada za půjčování jejich děl. Dalším zdrojem náhrad bude komplexní státní platba 1.5 euro od uživatelů knihoven, založená na národní statistice. Tyto finance půjdou autorům jako v mnoha evropských zemích. ⁶⁰⁾

Dvoustranné dohody mohou poskytnout toto financování i zahraničním autorům. Další část těchto peněz půjde jako pomoc pro autory. Zdá se, že tento bod je v evropském placení náhrad naprosto originální. Z knihovnického hlediska je zřejmé, že se tyto změny budou dotýkat knihovních rozpočtů, hlavně v případě, že zdroje poskytované z městského rozpočtu nebudou přiměřeně zvýšeny.

2.4 Itálie

V roce 1972 byla odpovědnost za místní knihovny přenesena do regionů. Stalo se tak v souladu s italskou ústavou. Téměř všechny regiony vydávají speciální zákony městských úřadů, a v určitých případech provincií, nemají žádnou povinnost, ale mají možnost založit a řídit veřejné knihovny. Národní vláda přímo řídí 48 knihoven, včetně 2 ústředních národních knihoven. Státní veřejné knihovny vlastní rozsáhlé dědictví, ale také poskytují hlavní veřejné služby. Existují současně, ale nezávisle na městských nebo provinciálních a v některých případech regionálních veřejných knihovnách, které jsou obvykle menší, ale velmi často představují spojení poskytování veřejných služeb s ochranou důležitých historických sbírek.

V současné době neexistuje žádný národní zákon, který by řídil veřejné knihovnické služby. Některé regiony vydaly speciální zákony pro spolupráci knihoven s dalšími institucemi pro informace, dokumentaci, vzdělání a kulturu. Podobná spolupráce je více rozvinutá na severu země, kde již existuje nějakou dobu. Jsou to převážně městské knihovny, které se účastní, ale někdy také spolupracují jiné knihovny a dokonce, i když ne příliš často, univerzitní knihovny.

Pro podporu maximální dostupnosti jsou výpůjční služby obvykle zdarma, s výjimkou úhrady např. MVS. Zákon 248/2000, který přinesl zákaz kopírování se týkal až 15% svazků nebo periodik a způsobil mnoho diskusí. Stanovil také poplatky, které musejí být zaplacený každý rok buď knihovnamí nebo jejich zřizovateli. Výši platby stanoví SIAE (Italská společnost pro autory a vydavatele) po dohodě s autorskými a nakladatelskými sdruženími. Diskuse je

stále otevřená, ale dohody s představiteli různých institucí, které zřizují veřejné knihovny jsou již připravovány. Při vyjednávání nebyla umožněna přítomnost knihovníků. To má samozřejmě za následek slabiny a rozdíly mezi knihovnickými službami.

Italská vláda, s ohledem na politiku EU, užívá maximálně předpisy EU pro ochranu autorských práv. Italské autorské právo bylo změněné v roce 1994 a dává autorům výlučné právo povolit nebo zakázat půjčování jejich děl. Italská vláda vyloučila knihovny a vzdělávací instituce z placení náhrad. Evropská komise to označila za nevhodnou implementaci Směrnice 92.⁸⁾

Existují různé důvody ke znepokojení: dosavadní zákon umožňoval zhotovení fotokopií v knihovnách pro osobní potřebu a studium, a tudíž se nové zákonodárství jeví jako silně omezující volný přístup k informacím. Navíc knihovny neobdrží dostatečnou pozornost svých zřizovatelů a tyto další náklady, které budou muset hradit se svých rozpočtů, se projeví na uživatelích. Princip úhrad by mohl způsobit škodu ve veřejných službách a mohl by otevřít staré diskuse o nákladech knihoven a vhodných cenících za jejich služby.

2.5 Lucembursko

Autorský zákon přijatý v roce 2001 dává autorům, umělcům a producentům zvukových a filmových děl právo povolit nebo zakázat právo na veřejné půjčování jejich děl. Právo na náhradu ovšem přiznává pouze autorům a výkonným umělcům.

Lucemburský stát samozřejmě poskytuje výjimku pro některé veřejné organizace, tak jak to umožňuje evropská legislativa. Výjimka Lucemburska je tak široká, že v podstatě zahrnuje všechny veřejné instituce, tudíž autoři neobdrží žádné náhrady za užití jejich děl. Tato situace je ovšem v rozporu se záměrem EU. Evropská komise proto zahájila správní jednání s vládou, aby došlo k nápravě.

2.6 Německo

Systém veřejného výpůjčního práva byl zaveden v roce 1972 jako odpověď na vzrůstající tlak organizací pro důchody a pojištění autorů na placení náhrad za veřejné výpůjčky jejich děl. Autorský zákon dává autorům právo na náhradu za půjčení jejich děl. Systém veřejného výpůjčního práva byl začleněn do autorského zákona na rozdíl od řešení v jiných zemích, s cílem užití náhrady pro sociální účely. 55% vyplacených náhrad je převedeno na zdravotní, pojišťovací a nouzové fondy autorů. Dodatek autorského zákona nezměnil již zavedený systém veřejného výpůjčního práva, jen začlenil příbuzná práva pro výkonné umělce, producenty.

Většina německých knihoven půjčuje absenčně nejen knihy, ale i nosiče zvuku a audiovizuální média na dobu 4 týdnů. Je možné požádat 4x o prodloužení výpůjčky. V těchto knihovnách je také možné zhotovit úplatně kopii např. nosiče zvuku. Část peněz jde na konto příslušné autorskoprávní společnosti. Výpůjčky zvukových dokumentů jsou bezplatné, nesmějí být použity na veřejnosti. Zodpovědný za dodržení tohoto ustanovení je ten, kdo si vypůjčí – uživatel, nikoli knihovna.

Tyto dokumenty se mohou půjčovat okamžitě po zakoupení knihovnou. Poplatky určené autorům, vydavatelům jsou již zahrnuty v kupní ceně médií. Toto řešení umožnila smlouva uzavřená mezi knihovnami a kolektivními správci autorských práv, autory a nakladateli v roce 1975. V roce 2001 byl připraven návrh nového autorského zákona, ve kterém byly zapracovány možnosti směrnice EU o autorském právu. Zákon splňuje mnoho požadavků Německé knihovnické asociace.

V roce 2005 bylo vyplaceno celkem 13,29 mil. euro, z této sumy bylo 88,5% vybráno za výpůjčky knih a 11,5% za výpůjčky ostatních dokumentů. Podle dohody platí 90% celkové sumy vlády jednotlivých spolkových zemí a zbývajících 10% poskytuje federální vláda. Do systému jsou zahrnuty knihy, zvukové knihy a audiovizuální dokumenty, ne hudba. Poplatky jsou vypláceny autorům, ilustrátorům, editorům překladatelům a vydavatelům. Nejsou uplatňována žádná národnostní nebo jazyková omezení.²⁸⁾

2.7 Nizozemsko

Holandské veřejné knihovny jsou financovány místními úřady a zákon jim ukládá jen malé regulace. Asociace veřejných knihoven (NBLC) se snaží sdružovat společenství veřejných knihoven a společně uspět na poli reformem a spolupráce. Pro zavedení nových médií např. internetu je spolupráce velmi důležitá a je naprosto nezbytná k udržování vysoké úrovně služeb knihoven. Ústřední vláda velmi podporuje systém knihoven a tuto spolupráci.

Ministerstvo pro kulturní záležitosti ustavilo komisi, která má za úkol vytvořit centralizovaný systém knihoven na základě vzájemné pomoci a spolupráce. Během tohoto procesu, který knihovnická veřejnost velmi podporovala, se ukázala nutnost vytvořit nový knihovnický zákon, který by zaručoval volnou dosažitelnost informací, financování knihovnických služeb na dostatečné úrovni a udržoval možnost přístupu k novým médiím v knihovnách, kde již jsou tato využívána.

V roce 2002 provedla holandská vláda průzkum nezbytných nákladů na nový systém knihoven. Pro všechny výpůjčky byly zavedeny náhrady. Některé knihovny mohly s pomocí svých místních úřadů zabezpečit potřebné finanční prostředky z rozpočtu. Jiné byly nuceny zavést pro uživatele přímé poplatky, což se ostře projevilo v počtu výpůjček. Výše výpůjčních poplatků vyvolala velkou diskusi. Byl ustaven společný výbor zástupců knihoven a ochránců autorských práv, kterému předsedal nezávislý prezident s právem rozhodujícího hlasu, pokud by se obě strany nemohly shodnout. Po deseti letech a mnoha prozatímních řešeních, se obě strany dohodly na výši kompenzace 10 centů za výpůjčku počínaje rokem 2003. ⁵⁵⁾

Knihovnická veřejnost přijala tuto dohodu jako nejlepší možné řešení v rámci existujících zákonných možností a požádala vládu o zabezpečení kompenzace dohodnutých nákladů, aby byl zaručen volný přístup uživatelů k informacím. Knihovnická asociace si vyžádala možnost požádat o dodatky k zákonu na základě vyhodnocení důsledků zákona. Pro zvukové a audiovizuální dokumenty byly dosaženy stejné dohody.

NBLC úzce spolupracuje s Národní knihovnou, Univerzitní knihovnou a odbornými knihovnami, aby dosáhla dobrých výsledků při tvorbě národního zákonodárství. V prosinci 2001 podepsala holandská vláda dohodu s Národní asociací holandských magistrátů a Organizací krajských úřadů o spolupráci při obnově veřejného knihovnického systému. Vláda poskytla 20 mil. euro po dobu čtyř let k podpoře místních společenství a provinciálních úřadů v jejich úsilí. Holandská pravidla pro poskytování výpůjček jsou přezkoumávána. To dává příležitost NBLC pro zhodnocení následků zákona a požádání o dodatky.

2.8 Norsko

Norské knihovny se také neomezují pouze na výpůjčky tištěných dokumentů, součástí výpůjček jsou samozřejmě i moderní mediální materiály: CD, videokazety, DVD, CD-ROM aj. Podle statistiky z roku 1997 tvořily výpůjčky těchto materiálů 40% z celkového počtu výpůjček.

System veřejného výpůjčního práva byl zaveden v roce 1947 jako odpověď na iniciativu Asociace norských spisovatelů. V knihovnickém zákoně byl ustanoven fond náhrad pro norské autory. Současné schéma je řízené zákonem Public lending act z roku 1987 a zabezpečuje náhradu za díla publikovaná v Norsku. Je součástí norské kulturní politiky pro literaturu, jazyk a umění. Náhrada se vypočítává násobkem sjednané ceny za každou výpůjčku a počtem jednotek vlastněných knihovnou. Zahrnuje nejen knihy, ale i další druhy dokumentů. Uplatňuje se ve veřejných, školních, vědeckých, speciálních a vězeňských knihovnách. Náhrady distribuují svým členům jednotlivé ochranné organizace. V současné době je podle dohody uzavřené pro období 2005-07 cena za výpůjčku 1,655 NOK v roce 2006 a 1,71 NOK v roce 2007. Celková suma činí 67,5 mil. NOK tj. cca 8,7 mil. euro.⁵⁶⁾

Výpůjčky zvukových dokumentů se realizují na základě registrace čtenáře, dodržení výpůjční lhůty a zaplacení poplatku podle typu a množství vypůjčených materiálů, které je početně omezeno.

V prosinci 2000 byla v norském parlamentu diskutována parlamentní zpráva vztahující se k budoucí politice pro rozvoj archivu, knihoven a muzeí v Norsku. Hlavním cílem je zlepšení služeb společnosti. Výsledkem reorganizace knihovnického sektoru je revize norského knihovnického zákona z 1985. Tento

zákon se vztahuje jen na veřejné knihovny. Nové znění se bude týkat i ostatních typů knihoven.

Statistika z roku 2001 ukazuje menší nárůst návštěvníků v knihovnách. Během let 1992-2001 se počet návštěvníků zvýšil o 16,3 %. Celkový počet výpůjček se během stejného období příliš nemění. To potvrzuje, to co víme, že veřejnost užívá knihovnu ne jen pro výpůjčky. Výpůjčky knih poklesly, ale na druhé straně se zvýšily výpůjčky ostatních druhů dokumentů.

2.9 Portugalsko

Portugalský autorský zákon obsahuje výlučné právo autorů povolit nebo zakázat veřejné výpůjčky svých děl. Výlučné právo na užití děl se vztahuje na autory, výkonné umělce, producenty zvuku a filmu. Jako členský stát EU přijalo Portugalsko závazek realizovat Směrnicí 92/100. Portugalská vláda realizovala příkaz v národním zákonodárství, ale zprostila veřejné knihovny povinnosti platit náhrady za půjčování autorských děl. Vzhledem k této široké výjimce, vyzvala Evropská komise portugalskou vládu k jednání. Celá situace bude řešena u Evropského soudu.

2.10 Rakousko

Systém veřejného výpůjčního práva byl zaveden v roce 1977. Půjčování dokumentů z fondů rakouských knihoven je specifikováno v národním autorském právu, v novém znění autorského zákona z roku 1993.

Autorský zákon stanovuje povinnost poskytnutí „přirozené – odpovídající náhrady“ za užití autorského díla v knihovnách. 11 rakouských autorských společností uzavřelo dohodu s federální rakouskou vládou a s vládami jednotlivých spolkových zemí o provádění plateb za půjčení autorských děl s platností od 1. 1. 1994. Do systému jsou zahrnuty knihy, zvukové a audiovizuální dokumenty. Celková suma byla stanovena na 581 tis. euro. Příspěvek jednotlivých spolkových zemí se stanovuje podle počtu obyvatel. Výše příspěvku jednotlivým autorům se stanovuje podle počtu výpůjček. 80% celkové sumy vybrané pro autory tvoří výpůjčky z veřejných knihoven, 20% jsou výpůjčky z vědeckých knihoven. Ve veřejných knihovnách se uplatňuje tento systém: 70% částky za výpůjčku se poukazuje autorovi, 30%

potom vydavateli díla. V případě překladů se částka určená pro autora dělí rovným dílem mezi autora a překladatele díla. Ve vědeckých knihovnách se částka za výpůjčku dělí rovným dílem mezi autora a vydavatele díla. Platbu zajišťuje Sdružení rakouských veřejných knihoven. 50% z vybrané částky je použito na sociální potřeby autorů.¹⁾

2.11 Španělsko

Také španělský autorský zákon se věnuje knihovnám a archivům. Stanovuje určité výjimky z ochrany autorského práva. Zákon č. 1/1996 z 2. dubna 1996 neomezuje půjčování některých druhů autorských děl v knihovnách. Výpůjčky jsou povoleny pro všechny druhy médií. Uživatelům je tak zaručen volný přístup ke všem částem fondu knihoven.

Španělsko samozřejmě implementovalo Směrnici 92/100 do svého právního systému, udělilo ovšem veřejným knihovnám výjimku z povinnosti platit náhrady za půjčení autorských děl. Evropský soud to označil za nevhodnou realizaci této směrnice. Situace je v řešení. Očekávají se kroky ze strany španělské vlády, které by vedly ke změně tak, aby byly uspokojeny nároky autorů.

Podle informací ze španělských knihoven je podmínkou pro půjčování vystavení čtenářského průkazu. Uživatel je dále omezen jen počtem najednou vypůjčených dokumentů a délkou výpůjční doby, která je u CD 3 dny. Pozdní vrácení dokumentů je sankcionováno.

Od schválení ústavy v roce 1978 je Španělsko složené ze 17 samosprávních celků. Kulturní záležitosti, včetně knihoven, spadají pod pravomoci těchto samosprávních celků. Ve sféře knihoven, ministerstvo školství, kultury a sportu pouze kooperuje a koordinuje iniciativy. 14 samosprávních celků schválilo zvláštní zákony pro veřejné knihovny. Knihovnici jsou také organizovány ve spolku profesních sdružení FESABID. Podle statistiky z roku 2000 se počet knihoven se zvýšil o 62% v posledních

deseti letech, 19,5% obyvatel je registrovanými uživateli knihoven, výpůjčky se zdvojnásobily.

2.12 Švédsko

System veřejného výpůjčního práva existuje od roku 1954. Je umístěn mimo autorskoprávní zákonodárství. V roce 1999 byl novelizován. Program je spravovaný výborem tvořeným členy švédských autorských organizací. Financování je založené na specifické sumě za jednotlivou výpůjčku z veřejné a školní knihovny. Započítává se také náhrada za vytvoření kopie. Cena za výpůjčku je stanovena dohodou mezi vládou a autorskými organizacemi. 66% z náhrady jde do penzijních, grantových a záchranných fondů. U zvukových dokumentů je částka rozdělena stejnoměrně mezi autora a výkonného umělce. System se vztahuje na knihy psané švédsky, překlady z nebo do švédštiny a knihy v jiných jazycích od autorů trvale žijících ve Švédsku a ostatní dokumenty. Je považován za důležitý nástroj podpory národního jazyka a kultury. Poskytuje odměnu autorům, ilustrátorům, předkladatelům a fotografům. V roce 2005 byla výše celkové kompenzace 116,7 mil. SEK tj. cca 12,5 mil. euro.⁷⁷⁾

Autorský zákon byl ve Švédsku novelizovaný v roce 1996. Veřejným knihovnám věnuje značnou pozornost a právně upravuje využívání autorských děl v těchto institucích. Podle statistiky z roku 2000 vypůjčily knihovny cca 80 mil. knihovních jednotek. Součástí těchto výpůjček byly také CD, videokazety, CD-ROM a další multimédia. Výpůjčky nosičů zvuku nejsou konkrétně omezeny.

Evropská komise zaslala švédské vládě oficiální dopis, ve kterém žádá další informace k systému poskytování náhrad, protože má podezření na možnou jazykovou diskriminaci.

2.13 Velká Británie

System veřejného výpůjčního práva byl zaveden v roce 1979 po letech kampaně autorů za placení náhrad za užití jejich děl. Vztahuje se na autory z evropské ekonomické oblasti. Od té doby byl rozšířen na další spoluautory, vztahuje se jen na knihy. Je financován státem. V roce 1982 stanovil parlament přesné principy. Registrátor je zodpovědný ministru kultury, médií a sportu. Poradní výbor se skládá z odborníků knihovnictví, samosprávy, autorských práv a vydavatelství. System zahrnuje všechny autory z evropské ekonomické oblasti. Původně se vztahoval pouze na autory, ale v současné době byl rozšířen na ilustrátory, editory, překladatele. Platby se vypočítávají počtem a četností výpůjček. V roce 2005 byla výše celkové kompenzace 7,38 mil. GBP tj. 10,74 mil. euro.⁸⁰⁾

Ve Velké Británii jde o příklad kombinovaného přístupu, protože veřejné půjčení filmu, zvuku nebo audioknihy podléhá licenci a knihovny si kupují kopie s oprávněním půjčovat.

Využívání služeb knihoven je velmi rozšířené. Z celkového počtu obyvatel je více než polovina registrovanými uživateli knihovnických služeb. Podle zákona z roku 1988 o copyrightu, designu a patentech mají gramofonové společnosti právo zakázat každému, včetně knihoven, půjčovat veřejnosti nahrávky vydané po 1. srpnu 1988. Avšak, podle stejného zákona, má vláda zmocnění povolit knihovnám pokračovat v půjčování jakýchkoli zvukových nahrávek, pokud si dohodnou licenční smlouvu s gramofonovými společnostmi. Asociace knihoven, IAML (UK) a Britský fonografický průmysl o této smlouvě jednaly několik let. Během jednání knihovny pokračovaly v půjčování zvukových dokumentů.²¹⁾

Britské gramofonové společnosti přiznávají, že je ve veřejném zájmu rozšiřovat hudbu ve veřejnosti a proto je nutné, aby veřejné knihovny měly oprávnění půjčovat zvukové záznamy svým uživatelům. Nejefektivnější metodou jak zajistit knihovnám možnost půjčování je kolektivní licence, vydaná a uzavřená mezi držiteli autorských práv a knihovnami.

Podle statistiky z roku 2000 bylo vypůjčeno 1,437 mil. audiovizuálních materiálů. Absenční výpůjčky těchto materiálů jsou omezeny pouze množstvím najednou půjčených dokumentů a výpůjční dobou, která je u nosičů zvuku většinou jeden týden. Dospělí si mohou půjčit 8 audiokazet, 8 videokazet a 4 ks CD-ROM. Děti a mladiství si nemohou půjčit videokazety.

ZÁVĚR

System veřejného výpůjčního práva je aplikovaný různě v různých členských státech EU. V některých případech není aplikovaný tak, jak požaduje Směrnice 92/100 o půjčování. To jsou závěry Evropské komise publikované v současnosti. Zpráva hodnotí implementaci výpůjčního systému v souladu se směrnicí a znovu zdůrazňuje závazek Evropské komise zabezpečit, že systém bude platit ve všech členských státech a kontrolovat způsob použití systému pro nové technologie. Směrnice 92/100 vyžaduje, aby autoři knih, filmů a jiných autorských děl a další původci, měli právo povolit nebo zakázat půjčování svých prací veřejnými institucemi např. knihovnami, nebo byli odškodněni za toto půjčování. Systém musí respektovat kulturní tradice a udržovat dobrý veřejný přístup ke kulturním produktům a na druhé straně zajistit, aby autoři dostali spravedlivou náhradu.

Jednotlivé členské státy měly na implementaci směrnic EU, především Směrnice 92/100 relativně dlouhou dobu. Všechny státy přenesly tuto směrnici do svého zákonodárství, ale o 13 let později podstatná část členů EU nezavedla aktivní veřejný výpůjční systém. To jsou hlavní nedostatky v realizaci Směrnice 92/100, které ve své zprávě zveřejnila Evropská komise. V některých státech tak závažné, že postoupila řešení Evropskému soudnímu dvoru. Tato situace nastala především v Belgii, Itálii, Švédsku a Lucembursku.

V Lucembursku se to týká všech veřejných institucí a v Itálii veřejných hudebních knihoven. Náhrada musí být zabezpečena státem, i v případě, že jsou díla půjčována bezplatně. Ani Itálie, ani Lucembursko nemá právní způsoby pro zajištění toho, aby autoři obdrželi odměnu za půjčování svých děl.

Dalšími státy, proti kterým podala Evropská komise formální protest v roce 2004, jsou Španělsko, Francie a Portugalsko. Ani v těchto státech nedošlo k realizaci Směrnice 92/100 nebo došlo k pochybení, která se týkají výjimek pro veřejné instituce. Španělsko a Portugalsko vyňalo všechny veřejné výpůjční instituce z povinnosti platit náhradu. Následkem toho by byl neadekvátní účinek veřejného výpůjčního systému. Bylo by to proti záměru tohoto systému poskytovat náhradu autorům za užití díla. Případ Lucemburska Evropská komise uzavřela v dubnu 2004, protože došlo k řádné implementaci Směrnice 92/100. Soudní řízení proti Belgii bylo uzavřeno v roce 2004, jelikož došlo následně implementaci Směrnici 92/100. Stejná situace se odehrála ve Francii.

V některých zemích to vypadá na vznik přímé nebo nepřímé diskriminace v souvislosti s veřejným výpůjčním systémem. Náhrady se udělují jen národním autorům nebo autorům s trvalým bydlištěm např. ve Švédsku, jiné členské státy jako je Dánsko, garantují náhradu jen pro knihy tištěné v národním jazyce.

Také příjemci odměn se liší stát od státu. Některé členské státy garantují výlučné právo na náhradu alespoň pro autory.

V zemích, kde odměna funguje v praxi (Dánsko, Švédsko, Velká Británie), je to většinou stát, jako zřizovatel knihoven, kdo je odpovědný za platbu. V Rakousku a Německu federální vláda a vlády zemí vzaly závazek platit za knihovny. Na druhé straně v Nizozemí, jsou knihovny povinny platit za sebe.

Některé země užívající veřejný výpůjční systém nerozlišují typy děl, na které se vztahuje. Používá se stejně pro půjčování knih, audiovizuálních dokumentů nebo zvukových záznamů.

Za žádných okolností by zvukové a audiovizuální dokumenty neměly být považovány za nějaký luxus, ale za nezbytnou součást knihovnických služeb. Knihovny jsou v situaci, kdy musejí zacházet se všemi druhy materiálů včetně tištěných, zvukových, audiovizuálních a elektronických dokumentů. Knihovníci by si měli být vědomi potenciálu zvukových a audiovizuálních materiálů. Rozsah získaných zvukových a audiovizuálních dokumentů knihovnou musí záviset, stejně jako u tištěných materiálů, na potřebách uživatelů, na rozsahu jejich činnosti a na specifických povinnostech např. vzdělávání pro školy. Všechny sporné otázky týkající se zvukových a audiovizuálních dokumentů by měly být ošetřeny. Knihovny musejí spoléhat na národní a mezinárodní legislativu a na organizacích jako jsou IFLA a EBLIDA.

LEGISLATIVA ČESKÉ REPUBLIKY

V legislativě zemí střední a východní Evropy nastala velká změna v období od 60. do 90 let 20. stol. Dřívější zákony byly více uživatelsky přívětivé, garantovaly více uživatelských práv bez náhrady, měly sklony být velice obecné, a mohly být vykládány sporně. Současné směřují více k západoevropské politice, kde se zlepšila pozice vlastníků práv, jsou více detailní a obsahují mnoho definicí.

Knihovníci střední a východní Evropy potřebovali stejné poučení v otázkách autorského práva. Částečně to bylo samozřejmě v zájmu EU. EBLIDA se proto rozhodla zopakovat projekt ECUP v těchto zemích. V EU to bylo přijato velmi pozitivně. Projekt dostal jméno CECUP a začal v létě 1998. Platforma byla vytvořena deseti knihovnickými asociacemi v deseti účastnických zemích. Projekt byl dokončen na vánoce 1999. Cílem bylo diskutovat o copyrightu v jednotlivých zemích, proběhly semináře a studium autorského práva a knihoven v těchto zemích. Byla organizována setkání s vlastníky práv v konkrétním regionu.

3.1 Vznik ochranných organizací

Už koncem 18. století si autoři uvědomili, že často dochází k veřejnému užití jejich díla, aniž by se jich kdokoliv zeptal, zda s takovým užitím souhlasí a aniž by se oni sami jakkoliv podíleli na zisku, který takové užití přináší.

Jednu z prvních bitev svedl francouzský dramatik Beaumarchais proti divadlům, která odmítala uznat ekonomická a morální práva autorů. Dramatik soud vyhrál a tím otevřel cestu k uznání duševního vlastnictví.

Již roku 1777 byla založena společnost, která měla spravovat práva dramatiků. Ta se později přeformovala ve společnost autorů a skladatelů dramatických děl a tím vznikla první společnost mající za cíl zcela novou činnost, kterou byla hromadná správa autorských práv.

Tak, jak se rozšiřovaly možnosti hromadného užití děl a vytvářely se nové způsoby užití výkonů výkonných umělců ze záznamů a zároveň také užití záznamů těchto výkonů či jiných zvuků, ukazovalo se stále častěji, že individuální správa práva jejich jednotlivými vlastníky není v celé řadě oblastí možná. Autoři, umělci, ale ani další nositelé práv chráněných autorskými zákony nebyli již nadále schopni sledovat užití svých děl a výkonů v celé šíři jejich užití. Na druhé straně je zcela pochopitelné, že získat souhlas ode všech jednotlivých nositelů práva je pro uživatele prakticky neproveditelné. Pro případy hromadného užití děl, výkonů a snímků se proto v průběhu 20. století rozšířila činnost společností následujících příkladů první SACD, a to i pro ostatní nositele práv k duševnímu vlastnictví.

3.2 Hromadná správa autorských práv

Hromadná správa spočívá v tom, že se na jednom místě, v rukou jedné společnosti, soustředí práva velké skupiny autorů, umělců či výrobců a tato práva jsou spravována společně. Uživatelé se mohou obrátit pouze na jedno místo, které je schopno jim poskytnout za určitých podmínek souhlas k užití celé řady děl, výkonů či snímků, a autoři, umělci či výrobci mají záruku, že

jejich práva jsou tímto způsobem daleko lépe chráněna, než kdyby si je spravovali sami.

Hromadnou správu provádějí organizace, které jsou obvykle založeny podle zásad občanského práva. Většinou se jedná o společnosti založené na členském principu, jen zcela výjimečně není v některých zemích tento členský princip dodržen. Tím je zaručeno, že práva jsou spravována v souladu se zájmy jejich nositelů a že odměny vybrané za užití práv jsou rozdělovány a vypláceny těm, jejichž práva byla užitá v souladu s principy, které sami nositelé práva přijali.

3.3 České ochranné organizace

Český právní řád nazývá společnosti chránící práva upravená autorským zákonem „ochranné organizace“. Jejich vznik, povinnosti a základní principy jejich činnosti upravuje zákon č. 237/1995 Sb., o hromadné správě autorských práv a práv autorskému právu příbuzných a o změně a doplnění některých zákonů. Podle tohoto zákona uděluje oprávnění k výkonu hromadné správy Ministerstvo kultury ČR, které udělilo 5 takovýchto oprávnění. (OSA, DILIA, INTERGRAM, OOA-S, Občanské sdružení GESTOR).

3.3.1 OSA

OSA (Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním) je organizace založená v roce 1919 českými skladateli, textaři a hudebními nakladateli. Hlavním předmětem její činnosti je ochrana práv autorů, vybírání autorských honorářů od uživatelů hudebních děl a jejich rozdělování hudebním autorům a nakladatelům, jinými slovy tzv. hromadná správa autorských práv.

S myšlenkou založit „po vzoru francouzském, rakouském a německém“ ochrannou autorskou hudební organizaci, která by působila v oblasti hudebních práv, přišel již v roce 1908 pražský advokát Löwenbach. Někteří čeští skladatelé byli v té době zastupováni vídeňskou AKM, jiní berlínskou STAGMA, řada významných autorů nebyla zastupována vůbec. 9. října 1919 hudební autoři a nakladatelé založili Ochranný svaz autorský. V roce 1923 byly vyplaceny první honoráře, vznikl rezervní, podpůrčí a sociální fond.

OSA postupně získával jméno a respekt. V roce 1936 byl novelizován autorský zákon a OSA pro svou činnost získal formální potvrzení. Během nacistické okupace některé závazky převzala německá STAGMA. V této době i v následujících letech komunistické totality docházelo ke zvýhodňování prorežimních autorů.

Po transformaci ze socialistické organizace řízené Ministerstvem kultury na samosprávné občanské sdružení byl OSA zapsán do obchodního rejstříku. Aby do budoucna zamezil dalším pochybnostem o právní formě OSA, rozhodl se výbor ustanovit tzv. přípravný výbor a zaregistrovat OSA u Ministerstva vnitra.⁴³⁾

Smlouvou o zastupování udělují autoři a hudební nakladatelé především tato práva:

- výhradní oprávnění udělovat souhlas k užití všech děl při veřejném provozování, v rozhlasovém a televizním vysílání
- výhradní oprávnění udělovat souhlas při výrobě a šíření zvukových či zvukově-obrazových nosičů
- výhradní oprávnění udělovat souhlas při výrobě, promítání, půjčování, výměně a jiném šíření filmových a jiných audiovizuálních děl

3.3.2 INTERGRAM

INTERGARM byl založen v roce 1990 podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů v platném znění, jako občanské sdružení. Jeho stanovy byly registrovány Ministerstvem vnitra ČR. Je to nezisková, nevýdělečná organizace. Veškeré odměny, které při své činnosti vybere, jsou příjmem výkonných umělců a výrobců. Vlastní činnost společnosti je kryta režijní srážkou z vybraných odměn.

Hlavním úkolem organizace je chránit práva výkonných umělců a výrobců zvukových a zvukově obrazových záznamů zaručená autorským zákonem a mezinárodními úmluvami, udělovat souhlas k jejich užití a vybírat a rozdělovat odměny, které umělcům a výrobcům přísluší podle českého právního řádu za užití jejich zaznamenaných výkonů a záznamů či snímků těchto výkonů nebo jiných zvuků.

INTERGRAM spravuje svěřená práva především v oblasti jejich veřejného užití, rozhlasového a televizního vysílání, včetně satelitních a kabelových přenosů, pro případ rozmnožování pro osobní potřebu uživatele, práva k pronájmu a půjčování a dále práva k některým druhům reprodukcí. Tato forma správy je výhodná nejen pro nositele práv, ale rozhodně také pro uživatele, neboť se tím vylučuje nezbytnost obracet se se žádostí o udělení souhlasu na více organizací nebo dokonce na jednotlivé nositele práv.⁶²⁾

3.3.3 DILIA

Občanské sdružení DILIA, divadelní a literární agentura, je právnickou osobou sdružující majitele práva (autory a dědice) z oblasti tvorby literární, vědecké, dramatické, hudebně-dramatické a audiovizuální.⁷⁰⁾

Pod hromadnou správou DILIA patří odměny za užití děl literatury, tedy beletristické a vědecké, děl dramatických včetně hudební složky, hudebně-dramatických, choreografických, pantomimických, filmových, televizních a rozhlasových.

3.4 Knihovny a autorský zákon

Vedle půjčování knih poskytují knihovny veřejnosti celou řadu dalších služeb, při kterých dochází k užití práv, která chrání zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a změně některých zákonů v platném znění. Jednou z takových činností je např. půjčování zvukových dokumentů fyzickým osobám pro jejich osobní potřebu nebo veřejné předvádění děl a zaznamenaných výkonů. K tomu, aby bylo možno tyto činnosti provádět, je zapotřebí vyžádat si nejprve souhlasy všech autorů (interpretů) i výrobců zvukových záznamů, jejichž díla, výkony a snímky jsou půjčovány.

Autorský zákon z r. 1965 neřešil podrobněji otázky užívání zvukových a audiovizuálních děl, proto byla v roce 1990 přijata jeho novela č. 81/1990 Sb., která stanoví, že autor děl, která lze vzhledem k jejich povaze rozmnožovat pro vlastní osobní potřebu, má právo na odměnu vůči těm, kteří snímky veřejně půjčují. Právo lze uplatňovat jen prostřednictvím organizací uvedených v § 44

novely. Tento paragraf pak určuje, že Ministerstvo kultury ČR může přiznat organizacím zastupujícím autory výhradní právo a) udílet svolení k užití děl, b) vybírat poplatky.

Na základě zmíněné novely autorského zákona vydalo MK ČR vyhlášky, kterými udílí výlučné právo udílet souhlas a vybírat poplatky organizacím OSA a INTERGAM.

V České republice působí více než 6000 veřejných knihoven zřizovaných obcí a další stovky specializovaných knihoven – vysokoškolské, školní, vojenské, knihovny v oblasti výzkumu a další. Z tohoto množství pouze 218 knihoven systematicky vytváří fondy zvukových dokumentů a zpřístupňuje je veřejnosti. V porovnání s praxí v ostatních zemích Evropy, zejména západní, to není mnoho a fondy těchto knihoven nejsou rozsáhlé. V zahraničí je běžné půjčování těchto dokumentů téměř v každé knihovně a nedochází tam k žádnému omezování uživatelů ze strany správců autorských práv k těmto dokumentům.

Půjčování zvukových dokumentů v knihovnách je standardní součástí činnosti knihoven ve městech nad 30 000 obyvatel. Ve městech od 10 000 do 30 000 se půjčování zvukových dokumentů vyskytuje přibližně u poloviny knihoven. Ve městech a obcích s nižším počtem obyvatel je půjčování zvukových dokumentů v knihovnách spíše výjimkou.

Ve sledovaných knihovnách tvořil fond zvukových dokumentů pouze 2% z celkového objemu knihovního fondu. Ovšem na druhé straně platí, že tento speciální fond je intenzivněji využíván. Objem ročního přírůstku zvukových dokumentů v českých knihovnách dosáhl v roce 2002 celkem 46 332

knihovních jednotek. Roční objem prodeje zvukových dokumentů je odhadován na 5 mil. Kusů. Do fondu knihoven je tedy zakoupeno necelé 1% z celkové produkce. Podle zpráv z tisku bylo v roce 2001 zabaveno 300 000 nelegálně vyrobených nosičů. Je zřejmé, že objem zvukových dokumentů zakoupených do knihoven v jednom roce představuje objem zabavených nosičů při jediném úspěšném zátahu na tržišti.⁵³⁾

3.4.1 Knihovnický zákon

Zpřístupňování knihovních dokumentů, které mají povahu rozmnoženin zvukového záznamu je zakotveno ve veřejných knihovnických službách v § 4, odst. 1 písm. a) knihovního zákona 257/2001 Sb. a dále zpřesněné v odst. 2 písm. a) tohoto zákona. Poskytování těchto služeb je základní podmínkou, která je zákonem vyžadována. Při výkladu knihovního zákona je nutné zdůraznit, že zde je zákonná opora jak pro prezenční, tak zvláště pro absenční půjčování těchto dokumentů.⁸³⁾

Z těchto ustanovení tedy vyplývá, že užití zvukových dokumentů tj. jejich absenční půjčování je přímo dovoleno zákonem, a tudíž by zákaz absenčního půjčování byl porušením platného zákona.

3.4.2 Autorský zákon

Zatímco u půjčování tištěných dokumentů je v zákoně stanovena bezúplatná zákonná licence, u počítačových programů, zvukových a audiovizuálních dokumentů je tomu jinak, pokud se nejedná o půjčování výlučně pro potřeby zdravotně postižených v souvislosti s jejich postižením.⁴⁴⁾

O možnosti půjčování zvukových dokumentů ostatním uživatelům rozhodují podle zákona kolektivní správci autorských práv a půjčování audiovizuálních dokumentů zákon úplně zakazuje.

SITUACE V ČESKÉ REPUBLICĚ

V 90. letech 20. stol. je stále v platnosti druhý knihovnický zákon č. 53/1959 Sb., který v ustanoveních 3 odst. 1 a odst. 2 ukládá všem knihovnám :

- a) povinnost půjčovat knihy a časopisy,
- b) povinnost půjčovat také „jiné sbírkové materiály“, mezi něž logicky patří i nosiče zvuku, a to půjčovat i absenčně, jak je výslovně uvedeno v odst. 2 a.

Z těchto zákonných ustanovení vyplývá, že:

- a) užití nosičů zvuku, tj. jejich absenční půjčování knihovnami, je v České republice přímo dovoleno platným zákonem.

Platný autorský zákon v § 14 odst. 1 výslovně uvádí, že užití díla, pokud to není dovoleno přímo zákonem, lze jen se svolením autora. Svolení autor uděluje smlouvou. Protože půjčování zvukových nosičů, tj. užití autorského díla, je výslovně povoleno knihovnickým zákonem, není zde třeba svolení autorů, jejichž práva zastupuje OSA. Tímto výkladem však není dotčeno právo OSA vybírat za půjčování poplatky.

4.1 Situace v ČR v letech 1990-2000

V polovině roku 1991 rozeslal OSA knihovnám k podpisu smlouvy týkající se půjčování zvukových nosičů. Protože smlouvy byly v některých ustanoveních pro knihovny nevýhodné, obrátil se SKIP písemně na MK ČR se žádostí iniciovat jednání k odstranění těchto nevýhodných ustanovení. K žádnému jednání ovšem nedošlo.

V květnu roku 1993 rozeslal OSA hromadně knihovnám přípis, kterým k 31. 12. 1993 vypovídá platnost smluv o půjčování zvukových dokumentů a nové smlouvy nehodlá uzavírat. OSA nemá žádné námitky proti prezenčnímu půjčování těchto dokumentů a nebude za ně požadovat poplatky. Prohlašuje však, že dnem 31. 12. 1993 končí oprávnění knihovny půjčovat nosiče zvuku. Tím je zřejmě míněno absenční půjčování, i když to není výslovně uvedeno. Za porušení tohoto zákazu hrozí sankcemi podle trestního zákona.

Tyto sankce jsou: vazba do 6 měsíců nebo nápravné opatření nebo peněžitý trest nebo propadnutí věci. Fakticky jde ze strany OSA o pokus neoprávněně zakázat knihovnám půjčovat část jejich knihovnických fondů. Jedná se o záležitost celostátní, která se dotýká všech veřejných knihoven a celého knihovnictví. Přípis OSA zvedl celou řadu protestů z knihoven, proto předsednictvo SKIP ustavilo komisi, která má za úkol z hlediska právních, odborně knihovnických a dalších širších souvislostí shromáždit podklady pro zaujetí stanoviska k uvedené záležitosti a pro další postup v této věci.

Po vypovězení smluv ze strany OSA došlo k celé řadě jednání mezi zástupci ochranných organizací a knihovníky. Klíčová z nich byla tři jednání na začátku listopadu 1993. Zástupci ochranných organizací (OSA, Dilia, Intergram)

a výrobců (IFPI) prohlásili, že jsou ochotni jednat o nových smlouvách o půjčování zvukových dokumentů s relativně dobrými podmínkami, ovšem pouze za předpokladu, že bude uzavřena jediná smlouva. To znamená, že za knihovny by ji měl uzavřít jediný první subjekt. Ministerstvo kultury toto ovšem odmítá. Vzhledem ke stanovám a článku o kolektivních členech má k tomuto tedy nejbližší SKIP. Zástupci ochranných organizací ovšem pohrozili, že v případě neuzavření nové smlouvy dojde od roku 1994 k zákazu půjčování zvukových dokumentů, jeho porušování budou rozhodně řešit soudní cestou. Svůj postoj opírají o výklad autorského zákona a jsou rozhodnutí se o tento výklad soudit.

VV SKIP po obsáhlém jednání souhlasí, aby se stal za knihovny právním subjektem smlouvy, upravujícím půjčování zvukových dokumentů. Toto rozhodnutí opírá o stanovy, které ukládají svazu hájit stavovské zájmy jednotlivých členů. Zatím není nalezen způsob, jak bude řešeno zastupování knihoven, které půjčují zvukové dokumenty a nejsou kolektivními členy SKIP a ani o toto členství neprojeví zájem.

V té době strana knihovníků přistoupila na požadavek neumožnit uživatelům kopírování zvukových dokumentů v prostorách knihoven, také na zásadu ochranné lhůty, po kterou se nebudou nabyté nosiče půjčovat a samozřejmě na možnosti kontroly ze strany ochranných organizací.

Předsednictvo SKIP pověřilo komisi, aby opět otevřela problém několikaměsíční ochranné lhůty. Dále byly v jednání poplatky všeho druhu. Návrh příslušné smlouvy by měl být předložen do konce listopadu. Zástupci ochranných organizací souhlasí s tím, že vypovězené smlouvy budou platit, pokud se jednání bude zdárně vyvíjet, až do uzavření nové smlouvy, tedy i po

1. 1. 1994. Bohužel se žádná z těchto jednání netýkají audiovizuálních dokumentů.

Užší pracovní skupina začala pracovat na textu budoucí smlouvy. Obě strany se dohodly, že v nové smlouvě budou poplatky ochranným organizacím řešeny formou paušálního ročního poplatku hrazeného jednorázově subjektem zastupujícím knihovny. Tento roční paušální poplatek přislíbilo předběžně uhradit za knihovny Ministerstvo kultury.

Dále budou ve smlouvě obsaženy tyto body:

- ochranné organizace udělují knihovnám a informačním střediskům, které zastupuje SKIP, právo půjčovat pro osobní potřebu zvukové dokumenty (gramofonové desky, magnetofonové kazety, kompaktní disky), které zachycují autorská díla hudební, dramatická, hudebně dramatická, umělecké výkony výkonných umělců nebo jiné zvuky
- právo půjčování se u absenčního půjčování vztahuje na zvukové dokumenty, od jejichž nabytí knihovnou uplynuly tři měsíce
- tato lhůta se nevztahuje na půjčování zvukových dokumentů vydaných pro zrakově postižené, na dokumenty vydané jako nedílná součást učebnic nebo jiných tištěných dokumentů, a také se neuplatňuje na dokumenty od jejichž vydání uplynul prokazatelně jeden rok.
- právo půjčovat opravňuje knihovny půjčovat zvukové dokumenty bezplatně nebo za tzv. manipulační poplatek
- odměny pro autory, výkonné umělce a náhrady výrobcům představuje paušální částka
- knihovny se zavazují, že vhodným způsobem poučí uživatele, že nesmějí rozmnožovat díla v rozporu se zákonem, kopie mohou zhotovit jen pro

svou osobní potřebu

- knihovny se zaváží, že v prostorách knihovny nebude možné kopírovat zvukové dokumenty
- knihovny se zaváží, že bude umožněna kontrola ze strany ochranných organizací
- absenční půjčování nebude mít komerční charakter

Všechna jednání byla nakonec úspěšná a návrh smlouvy mezi ochrannými organizacemi a VV SKIP byl po více než roce ode dne vypovězení stávajících smluv v červnu 1994 podepsán. Nedílnou součástí této smlouvy je také seznam knihoven zastupovaných SKIP.

Schválená smlouva není pro knihovny tak výhodná jako předešlá, ale v dané situaci představuje maximum, na kterém se obě strany byly ochotné dohodnout. Smlouva se netýká využívání zvukových snímků při veřejných akcích knihoven a půjčování videokazet. Smlouva byla v roce 1997 novelizována tak, že výše odměny se navyšovala o oficiální míru inflace v přecházejícím roce.

4.2 Situace v ČR po roce 2000

V souvislosti s přijetím nového autorského zákona č. 121/2000 Sb. s jeho účinností od 1. 12. 2000 došlo mezi zástupci SKIP a kolektivních správců k ústní dohodě o tom, že novelizovaná smlouva o půjčování zvukových dokumentů z roku 1997 bude platná až do doby přijetí nového knihovního zákona, který měl přinést změny v kompetencích k uzavření nové smlouvy.

Knihovní zákon č. 257/2001 Sb. s účinností od 1. 1. 2002 zmocnil Národní knihovnu ČR k zastupování knihoven, které jsou evidovány jako knihovny poskytující veřejné knihovnické a informační služby, pro jednání s kolektivními správci autorských práv ve věci úhrady odměn za užití autorských děl. To bylo podnětem k zahájení nových jednání.

První jednání se uskutečnilo za účasti všech zástupců kolektivních správců, NK a také zástupců odd. autorského práva MK ČR. Na jednání vystoupili zástupci kolektivních správců s obecným požadavkem na změny podmínek půjčování i výše odměn.

Základním požadavkem výrobců zvukových nosičů bylo omezení nebo úplné zrušení absenčního půjčování zvukových dokumentů, které podle nich jednoznačně přispívá k nelegálnímu kopírování. Půjčování zvukových nosičů v knihovnách je jenom jedním ze zdrojů pirátského přepalování, ale tím nejlevnějším zdrojem. Situace se tedy po deseti letech opět opakuje. Bylo dohodnuto, že pro rok 2002 a pro období do uzavření nové smlouvy bude uzavřena smlouva o narovnání. Návrh připravila NK, ale k podpisu nikdy nedošlo. SKIP tedy za rok 2002 provedl úhradu podle staré smlouvy.

Na konci listopadu 2002 sdělil ředitel Intergramu rozhodnutí představenstva o tom, že ochranné organizace dále již neumožní absenční půjčování zvukových dokumentů v knihovnách. Na základě toho, zasílá ředitel NK všem ochranným organizacím „Stanovisko k požadavku kolektivních správců na zákaz půjčování zvukových dokumentů v knihovnách“ a vyzývá k dalšímu jednání.

Během ledna 2003 provádí NK rozsáhlý průzkum situace v půjčování zvukových dokumentů v knihovnách České republiky. Průzkum probíhá dotazníkovou formou na www a také rozesláním tištěných dotazníků. Ke dni uzavření průzkumu byly shromážděny odpovědi ze 199 knihoven. Průzkumu se zúčastnily veřejné knihovny, vojenské knihovny, vysokoškolské knihovny a odborné knihovny. Největší část zvukových dokumentů mají ve svém fondu veřejné knihovny, přibližně 87% z celkového množství. Žánrová skladba je velmi pestrá a v podstatě odpovídá skladbě domácí produkce. Největší podíl tvoří populární hudba, výrazně je zastoupená vážná hudba, významně jsou zastoupeny mluvené knihy a další speciální dokumenty pro nevidomé a slabozraké. Tyto se půjčují na základě zvláštního režimu stanoveného smlouvou s Knihovnou pro nevidomé J. Macana. Žánrové proporce se odlišují v závislosti na typu knihovny. Ve vysokoškolských knihovnách převažuje vážná hudba (fondy hudebních škol) a mluvené slovo (jazykové kurzy). V odborných knihovnách převažuje mluvené slovo (jazykové kurzy) a ve vojenských knihovnách populární hudba. Současně také sleduje praxi v půjčování těchto dokumentů v zahraničí. Oba materiály slouží jako podklady pro další jednání.

Ministr kultury svolává další jednání v únoru 2003 z iniciativy zástupců knihoven. Vyslovuje požadavek umožnit absenční půjčování zvukových dokumentů v knihovnách, vyzývá k dalšímu jednání s tím, že pokud nebudou úspěšná, je připraven iniciovat změnu autorského zákona.

Kolektivní správci jsou ochotni umožnit absenční půjčování zvukových dokumentů s podmínkou, že obdrží za každou výpůjčku a den 30,-Kč. Knihovny s tímto požadavkem zásadně nesouhlasí. Dalšího jednání se zúčastnili také zástupci odd. autorského práva Ministerstva kultury. Při tomto jednání již zástupci kolektivních správců oznamují zmírnění podmínek pro půjčování navrhuje cenu 30,-Kč za 1CD na týden, 20,-Kč za 1 MC a 10,-Kč za 1 LP.

Dalším předmětem diskuse je délka ochranné lhůty a možnost bezplatného půjčování ve vybraných typech knihoven. Zástupci knihoven nesouhlasí s cenou a zástupci kolektivních správců zase odmítají možnost paušální platby za knihovny. Posledním stanoviskem kolektivních správců byla cena uvedená výše a délka ochranné lhůty 9 měsíců.

V souvislosti s tímto návrhem Národní knihovna provedla analýzu současné praxe ve vybraných evropských zemích. Z analýzy jednoznačně vyplynulo, že požadavky kolektivních správců jsou neúměrně vysoké a budou znevýhodňovat občany v České republice. Podle propočtů by bylo nutno kolektivním správcům ročně uhradit částku 35-70 mil. Kč. Pro srovnání v SRN se platí roční kompenzace za půjčování všech druhů dokumentů (včetně knih) cca 35 mil. Kč, v Rakousku cca 16 mil. Kč, v Holandsku se za výpůjčku zvukového dokumentů odvádí cca 8,-Kč.

K problematice půjčování a autorských práv vznikla na půdě NK neformální skupina konzultantů z různých typů knihoven, která připravuje společná stanoviska, zjišťuje podmínky a názory knihoven na navrhované změny. Velmi cenná je také možnost konzultace s právníky a specialisty na autorské právo.

Knihovny by měly poskytovat služby občanům za srovnatelných podmínek, jak je tomu v EU. Na základě provedené analýzy lze konstatovat, že požadovaný poplatek za výpůjčku mnohonásobně převyšuje částky aplikované v rámci EU, ve všech zemích je umožněno využívání obvyklé výpůjční doby – 4 týdny. Naopak požadavek krátké výpůjční lhůty neumožňuje odpovídající využití zvukového dokumentů a nutí jeho uživatele ke kopírování. Delší výpůjční lhůta nemůže ovlivnit objem nelegálního kopírování, ale naopak snižuje obrat půjčovaných dokumentů.

Důvodová zpráva k autorskému zákonu předpokládá, že finanční kompenzace za půjčování zvukových dokumentů bude hrazena ze státního rozpočtu. V této situaci je nezbytné, aby kompenzace byla uhrazena jednou platbou za všechny knihovny. Zástupci knihoven navrhli, aby kompenzace byla každoročně stanovena na základě realizovaného počtu výpůjček. Podle výzkumu provedeného Národní knihovnou bylo v roce 2002 realizováno celkem 1,3 mil. absenčních výpůjček, z toho 73% představují výpůjčky CD.

Jednání pokračují v červenci a zástupci kolektivních správců souhlasí s principem úhrady odměn formou paušální částky. Ovšem na rozdíl od kalkulace knihoven ve výši cca 4 mil. Kč požadují 15 mil. Kč. Výši částky zdůvodňují především vysokým objemem nelegálního kopírování a prodeje pirátských nahrávek.

V září dospělo jednání k důležitému bodu. Ministr kultury přislíbil uhradit paušální částku za půjčování zvukových dokumentů ze státního rozpočtu ve výši 5 mil. Kč za bezplatné půjčování zvukových dokumentů v knihovnách evidovaných podle zákona 257/2001. Byly dohodnuty i další parametry budoucí smlouvy. Knihovny, které za půjčování vybírají tzv. manipulační poplatky zaplatí kolektivním správcům odměnu ve výši 40% z takto získaných prostředků. Výše poplatků nebude regulována, nesmí ovšem překročit vynaložené náklady. Ochranná lhůta v délce 9 měsíců od získání zvukového dokumentu knihovnou. Smlouva bude platná od 1. 1. 2004. za rok 2003 uhradí odměnu SKIP podle staré smlouvy.

V říjnu se uskutečnilo jednání kulturního podvýboru Poslanecké sněmovny k otázce novely autorského zákona. Na toto jednání byli pozváni také zástupci knihoven. Z jednání vyplynula nezbytnost legislativně upravit podmínky vyjednávání s kolektivními správci tak, aby měly obě strany rovnoprávné postavení. Poslanci budou také připravovat návrh novely autorského zákona, který se vztahuje na půjčování zvukových dokumentů v knihovnách. Novela autorského zákona byla přijata v dubnu 2006.

V průběhu všech jednání o nové smlouvě o půjčování zvukových dokumentů bylo mnohokrát zmíněno ze strany kolektivních správců autorských práv, že půjčování těchto dokumentů v knihovnách má za následek nelegální kopírování, tedy pirátství, které České republice dělá mezinárodní ostudu.

V oblasti hudebního průmyslu existují především statistické údaje týkající se počtu odhalených případů porušování autorských práv a vývoje prodeje hudebních nosičů, které ukazují na vývoj pirátství v této oblasti.

Zároveň podobně jako u softwarového pirátství se i zde objevují snahy o mezinárodní srovnání.

V globálním měřítku se celkový počet pirátských nosičů vyprodukovaných v roce 2002 odhaduje na 1,8 miliardy. Toto číslo je nárůstem z již tak vysokého údaje za rok 2001, kdy odhadovaný počet nelegálních disků byl 1,1 miliardy. Jedná se o nárůst o 14% a jedná se téměř o dvojnásobné číslo oproti 510 milionům kusů prodaných v roce 1999. Pirátství týkající se kazet pokleslo o 20% následkem postupného nahrazování kazet disky. IFPI odhaduje, že v roce 2002 byl celosvětově jeden ze tří prodaných disků pirátská kopie, při zohlednění kazet jsou dva z pěti prodaných nosičů nelegálními nahrávkami.

V České republice je odhadováno, že pirátské je každé druhé CD. Není překvapující, že v celosvětovém kontextu se zvýšil podíl nelegálních nahrávek na trhu, který následkem zvýšení počtu nelegálních nahrávek a zmenšení legálního trhu dosáhl 40%. Podle kolektivních správců vede nejjednodušší cesta k originální muzice právě přes knihovny. Vinou knihoven klesl trh s hudbou o 30 až 40%. Přitom knihovny za jeden rok nakoupí přibližně 46 000 kusů, což je množství odpovídající počtu zabavených pirátských nosičů při víkendové razii po tržištích poblíž hraničních přechodů, zatímco objem prodeje v celé republice je odhadován na 5 mil. kusů těchto dokumentů. Knihovny tedy nakoupí necelé 1% z celkové produkce. Podle zpráv z tisku bylo za jeden rok zabaveno 300 000 kusů nelegálně vyrobených nosičů a to je jen zlomek z celé nelegální produkce. Objem nosičů, které získají knihovny za jeden rok těžko může tak významně ovlivnit hudební trh, jak tvrdili zástupci kolektivních správců během jednání. Podle dostupných statistik klesl prodej v roce 2005 o 13% (počtu kusů) ve srovnání s rokem 2004. Obrát firem klesl o 100 mil. korun. Důvody k poklesu trhu lze spatřovat v nárůstu nelegálního stahování hudby, které roste spolu

s masovým rozšířením přístupu k internetu a se stoupající počítačovou gramotností obecně. Další faktor, který podporuje nelegální stahování hudby, je nepřítomnost hudebního serveru, který by nabízel legální download. Neméně podstatným důvodem poklesu tržeb je i stále rostoucí nelegální vypalování a následný prodej hudebních nosičů. Podstatnou část pirátské produkce na trhu netvoří již polské zboží, ale nelegální zvukové nosiče z Ukrajiny.

Samozřejmě že i „hudební pirátství je stíháno. Podle statistik ČNS IFPI bylo v roce 2003 odhaleno v ČR celkem 971 případů hudebního pirátství, což představuje 500 000 ks zabavených hudebních nosičů, v celkové hodnotě přesahující 160 miliónů korun.

Všechna jednání a uzavřené smlouvy se týkají pouze zvukových dokumentů. Půjčování zvukově obrazových dokumentů autorský zákon neumožňuje, nedává knihovnám licenci pro půjčování. Knihovny tyto dokumenty mohou půjčovat pouze za předpokladu, že mají výslovný souhlas držitele autorských práv. Získat takový souhlas je ovšem poměrně složité.

Knihovny až na ojedinělé případy systematicky sbírky těchto dokumentů neshromažďují. Podle průzkumu pouze fondy větších knihoven obsahují řádově několik stovek knihovních jednotek těchto dokumentů. Výjimku pak tvoří speciální instituce jako je Národní technické muzeum, jehož sbírka zahrnuje dokumenty vlastní produkce, firemní prezentace, dokumentární filmy apod.

Podstatná část knihoven ovšem tyto dokumenty ve svých službách využívá, ale jedná se spíše o jednotliviny, které jsou součástí knihovního fondu. Většinou jde o CD-ROM, které obsahují encyklopedická díla, výukové programy apod. Knihovny, které tyto dokumenty vlastní, umožňují jejich

využití individuálním uživatelům v prostorách knihovny a na svých vlastních zařízeních. V tomto smyslu se nejedná o půjčování, ale provozování díla ze záznamu, zpřístupňování díla zvukově obrazového záznamu pomocí přístroje (podle § 20, odst. 1, zákona 121/2000 Sb.)

Zvukově obrazové dokumenty nejsou v knihovnách půjčovány absenčně, až na výjimky z tohoto pravidla:

- absenčně jsou půjčovány dokumenty, u kterých byl získán souhlas od autora nebo výrobce
- některé knihovny půjčují absenčně přílohy časopisů a knih na CD-ROM, vždy spolu se základním dokumentem
- absenčně se půjčují tyto dokumenty, pokud jsou součástí fondů knihoven podporovaných zahraničními kulturními centry, absenční půjčování těchto dokumentů je jejich dárce přímo vyžadováno
- v ojedinělých případech fungují knihovny jako videopůjčovny, nakupují ovšem tyto dokumenty s autorskými právy jako běžné komerční půjčovny.

Další oblastí pro využití zvukově obrazových dokumentů jsou vzdělávací účely. Knihovny je využívají při vzdělávacích aktivitách, které jsou orientovány na děti a mládež, popřípadě na další skupiny uživatelů. Bohužel Intergram v tomto případě nepovažuje knihovny za vzdělávací instituce a hodnotí tyto aktivity jako veřejnou produkci, která podléhá placení poplatků. Omezení činnosti knihoven, které vyplývá z autorského zákona, bude mít podstatný vliv na vzdělávací systém a na úroveň vzdělanosti. V České republice nejsou systematicky vytvářeny sbírky zvukově obrazových dokumentů nejsou a nebudou tedy trvale uchovávány a zpřístupňovány.

ZÁVĚR

Z předchozího textu je patrné, že smlouva o nových podmínkách půjčování zvukových dokumentů se rodila velmi obtížně a existovalo i riziko, že pokud nebude nalezen přijatelný kompromis, nebude uzavřena vůbec. Velmi plasticky se ukázala diametrální odlišnost cílů kolektivních správců a knihoven. Knihovny hájí požadavek neomezeného a rovného přístupu ke zvukovým dokumentům a požadují vytvoření jasných a všeobecně přijatelných pravidel pro půjčování. Na druhé straně cílem kolektivních správců je, aby půjčování bylo zcela zakázáno nebo alespoň podstatně omezeno a byl maximalizován jejich zisk. Celá záležitost půjčování zvukových a audiovizuálních dokumentů by měla být jednoznačně upravena v autorském zákonu.

Doporučení Evropské unie, IFLA i UNESCO požadují neomezovat se pouze na půjčování papírových knih a časopisů. Vyzývají knihovny, aby do svých fondů zahrnuly všechny nové typy médií, což je vzhledem k technickému rozvoji společnosti naprosto pochopitelné. Jednotlivé země by měly vytvářet odpovídající podmínky pro činnost a další rozvoj knihoven a vzdělávacích institucí.

Trendy jsou jednoznačné. Vrstá počet nosičů zvuku, videokazet a dalších audiovizuálních materiálů ve fondech knihoven a samozřejmě i zájem o ně ze strany čtenářů a uživatelů. Vrstá počet výpůjček, které jsou umožňovány i absenčně. Knihovny tak naplňují rovný přístup občanů k informačním zdrojům a ke vzdělávání bez diskriminace. Principy českého autorského zákona omezují občany v přístupu k informacím, ke vzdělávání i ke

kulturním hodnotám. Dochází k vytváření nerovného postavení ve vztahu k ostatním občanům Evropské unie.

Knihovny nemají za cíl stát se komerčními půjčovnami zvukových a zvukově obrazových dokumentů. Oblast produkce, shromažďování, uchovávání a zpřístupňování těchto dokumentů je podstatně širší, než představují zájmy výrobců zábavního průmyslu. Kolektivní správci nejsou zřejmě ještě schopni akceptovat jakési nepsané pravidlo, které je běžně uplatňováno na celém světě a které dává prostor občanům jednotlivých států k nekomerčnímu využití autorských děl při vzdělávání, sdílení kulturních hodnot a k volnému šíření informací.

Při sbírání materiálů jsem zjistila, že i v dalších vyspělých zemích Evropské unie není vše dokonalé a systém půjčování zvukových a audiovizuálních dokumentů a vybírání odměn pro autory nefunguje všude k naprosté spokojenosti na obou stranách, ale v žádném státě jsem nečetla nic o takových složitých jednáních jaká probíhala v České republice. Nikde kolektivní správci nevyhrožovali úplným zákazem půjčování těchto dokumentů v knihovnách. Zřejmě i v této oblasti se ukazuje, že evropské země jsou před námi a je jen na nás, za jak dlouhou dobu je doženeme.

Z porovnání situace ve sledovaných zemích vyplývá toto: v 7 ze 13 zemí systém funguje bezproblémově. Jsou to Dánsko, Německo, Nizozemí, Norsko, Rakousko, Švédsko a Velká Británie. Ve všech těchto státech s výjimkou Nizozemí hradí kompenzace autorským organizacím stát. Pouze v Nizozemí musejí kompenzace hradit přímo knihovny.

Ve většině zemí se celková kompenzace vypočítává podle počtu výpůjček. Je tomu tak v Německu, Nizozemí, Rakousku, Švédsku a Velké Británii. V Dánsku je to podle typu díla, počtu stran nebo minut záznamu a počtu dokumentů v knihovně. V Norsku je přidělována částka grantem.

V Nizozemí, Norsku a Rakousku se systémy vztahují na všechny typy děl. Německý systém nezahrnuje hudební nosiče, dánský systém zahrnuje audiovizuální díla pokud se jedná o literaturu tzv. mluvicí knihy apod., švédský systém nezahrnuje žádné audiovizuální dokumenty a Velká Británie tento systém užívá pouze na knihy.

V ostatních zemích systémy ještě řádně nepracují nebo Evropská komise shledala pochybení v implementaci Směrnice 92/100, týká se to Belgie, Francie, Itálie, Lucemburska, Portugalska a Španělska.

Závěry a doporučení pro řešení celé situace v České republice jsou jednoznačné. Nejlepším systémem je stanovení celkové výše autorské kompenzace podle počtu výpůjček konkrétního autorského díla, tak jak tomu je v zemích, kde tento systém řádně funguje ke spokojenosti na obou stranách. Kompenzaci autorům by potom měl zaplatit autorským organizacím stát ze svého rozpočtu. Autorské organizace by provedly rozdělení peněz svým členům. Knihovny by zvukové a audiovizuální dokumenty měly půjčovat bezplatně. Pokud by přeci jen vybíraly nějaké manipulační poplatky, neměly by z nich již nic odvádět autorským organizacím, ale měly by je použít na nákup dalších zvukových a audiovizuálních dokumentů, za jejichž půjčování by opět autoři obdrželi kompenzace.

V současné době po uzavření smlouvy o půjčování zvukových dokumentů je situace taková, že autorské organizace dostanou ze státního rozpočtu celkovou kompenzaci a ještě obdrží platby od knihoven, které za půjčování vybírají tzv. manipulační poplatky, které ve většině knihoven slouží k posílení rozpočtu na nákup nových zvukových dokumentů pro uživatele.

Jinou možností by byl nákup těchto dokumentů již s výpůjční licencií, jak je tomu např. ve Velké Británii. Cena takových dokumentů by pro knihovny byla zřejmě neúnosná a projevila by se na jejich již tak napjatých rozpočtech. Za půjčení takových dokumentů by knihovny zřejmě byly nuceny vybírat poplatky a staly by se v podstatě komerčními půjčovnami.

Situace kolem audiovizuálních dokumentů by se měla také urychleně vyřešit. Nejlepším řešením by byl stejný postup jako v případě zvukových dokumentů.

V České republice je zřejmě nezbytné, aby bylo vše ošetřeno přímo v zákoně, jinak dospějí kolektivní správci autorských děl k tomu, že každý z nás bude muset zaplatit kdykoliv a za užití jakéhokoliv díla, ať vzniklo v jakékoliv podobě. Autorský zákon by neměl chránit pouze autory, musí také vytvářet podmínky pro užití autorských děl, protože autorská díla nevznikají z ničeho, ale na základě poznávání skutečnosti, které umožňují jiná, starší autorská díla. Pokud by nemohlo docházet k užití autorských děl ke vzdělávání občanů, k vytváření jejich pohledu na svět a společnost, pak hrozí celé společnosti ne přímo negramotnost, ale do jisté míry kulturní úpadek.

Seznam použitých zdrojů:

1. *Austria* [online]. PLR international, [2006] [cit. 11. 6. 2006]
Dostupný z www:
<http://www.plrinternational.com/established/plradministrators/austria.htm>.
2. BAILAC, Assumpta. *Country report: Spain* [online]. IFLA. Public libraries section, 2001 [cit. 11. 6. 2006]. Dostupný z www:
<http://www.ifla.org/VII/s8/annual/cr01-es.htm>.
3. BAILAC, Assumpta. *Country report: Spain* [online]. IFLA. Public libraries section, 2002 [cit. 11. 6. 2006]. Dostupný z www:
<http://www.ifla.org/VII/s8/annual/cr02-es.htm>.
4. BAILAC, Assumpta. *Country report: Spain* [online]. IFLA. Public libraries section, 2003 [cit. 11. 6. 2006]. Dostupný z www:
<http://www.ifla.org/VII/s8/annual/cr03-es.htm>.
5. BALÍK, Vojtěch. Stanovisko k požadavku kolektivních správců na zákaz absenčního půjčování zvukových dokumentů v knihovnách. *Čtenář*, 2003, roč. 55, č. 2, s. 43-46.
6. *Belgium* [online]. PLR international, [2006] [cit. 11. 6. 2006] Dostupný z www: <http://www.plrinternational.com/indevelopment/belgium.htm>.
7. BOETTGER, Klaus-Peter. *Country report: Germany* [online]. IFLA. Public libraries section, 2002 [cit. 11. 6. 2006]. Dostupný z www:
<http://www.ifla.org/VII/s8/annual/cr02-de.htm>.
8. BORETTI, Elena. *Country report: Italy* [online]. IFLA. Public libraries section, 2002 [cit. 11. 6. 2006]. Dostupný z www:
<http://www.ifla.org/VII/s8/annual/cr02-it.htm>.
9. BORO VAN, Aleš. Knihovnam hrozí zákaz půjčování CD : spor tuzemských knihoven a gramofonových firem může mít dopad na autorský zákon. *Hospodářské noviny*, 2003, roč.47, č. 3, s. 24.
10. BORO VAN, Aleš. Knihovny a ochranné svazy se blíží k dohodě o půjčování kompakťů. *Hospodářské noviny*, 2003, roč. 47, č. 28, s. 28.

11. BORO VAN. Aleš. Knihovny smějí dál půjčovat CD : autorské svazy požadují zvýšení poplatků za výpůjčku kompaktních disků. *Hospodářské noviny*, 2003, roč. 47, č. 24, s. 28.
12. BORO VAN, Aleš. Producenti CD a knihovny hrají o milióny : spor o půjčování kompaktních má řešit vyšší paušál majitelům práv. *Hospodářské noviny*, 2003, roč. 47, č. 164, s. 24.
13. BOŽOVSKÝ, Robert. Lidé přijdou o možnost půjčit si CD. *Kladenský deník*, 2003, roč. 5, č. 11, s. 17.
14. BOŽOVSKÝ, Robert. Půjčovat CD asi nebude možné. *Kladenský deník*, 2003, roč. 5, č. 11, s. 17.
15. Cédéčka možná budou zdarma. *Kladenský deník*, 2003, roč. 6, č. 111, s. 18.
16. *Copyright : Commission opens infringement procedures against six member states over public lending right and commercial rental rights* [online]. EU. European Commission, 2004 [cit. 11. 6. 2006]. Dostupný z [www: http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/04/60&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en](http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/04/60&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en).
17. *Copyright in libraries : commission acts to ensure that authors are remunerated* [online]. EU. European Commission, 2005 [cit. 11. 6. 2006]. Dostupný z [www: http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/05/347&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en](http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/05/347&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en).
18. *Copyright : Spain, Ireland and Portugal efore the Court over incorrect application of the public lending right* [online]. EU. European Commission, 2004 [cit. 11. 6. 2006]. Dostupný z [www: http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/04/1519&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en](http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/04/1519&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en).
19. *Country report : Sweden* [online]. IFLA. Public libraries section, 2002. [cit. 11. 6. 2006]. Dostupný z [www: http://www.ifla.org/VII/s8/annual/cr02-se.htm](http://www.ifla.org/VII/s8/annual/cr02-se.htm).
20. *Czech republic* [online]. PLR international, [2006] [cit. 11. 6. 2006] Dostupný z [www: http://www.plrinternational.com/indevelopment/czech.htm](http://www.plrinternational.com/indevelopment/czech.htm).

21. ČERVINKOVÁ, Blanka. Právní úprava půjčování zvukových nosičů v zahraničí. *Čtenář*, 1993, roč. 45, č. 12, s. 398-400.
22. *Denmark* [online]. PLR international, [2006] [cit. 11. 6. 2006] Dostupný z www: <http://www.plrinternational.com/established/plradministrators/denmark.htm>.
23. *EU. The European commission. Report from the Commission to the Council, the European Parliament and the Economic and Social Committee on the public lending right in the European Union* [online]. EU, 2002 [cit. 11. 6. 2006]. Dostupný z www: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52002DC0502:EN:HTML>
24. *Evropská knihovnická legislativa : diskusní příspěvky a informace o situaci ve vybraných evropských státech* Uspoř. Christiane Bohrer. 1. vyd. Praha : Národní knihovna ČR, 2001. 89 s. ISBN 80-7050-372-6.
25. FRANC, Zdeněk. Evropské společenství o půjčování nosičů zvuku. *Čtenář*, 1993, roč. 45, č. 12, s. 400-401.
26. FRANC, Zdeněk. K půjčování nosičů zvuku v knihovnách. *Bulletin SKIP*, 1993, roč. 2, č. 3, s. 1-6.
27. *France* [online]. PLR international, [2006] [cit. 11. 6. 2006] Dostupný z www: <http://www.plrinternational.com/indevelopment/france.htm>.
28. *Germany* [online]. PLR international, [2006] [cit. 11. 6. 2006] Dostupný z www: <http://www.plrinternational.com/established/plradministrators/germany.htm>.
29. GILL, Philip. *Country report : Great Britain* [online]. IFLA. Public libraries section, 2000 [cit. 11. 6. 2006]. Dostupný z www: <http://www.ifla.org/VII/s8/annual/cr00-gb.htm>.
30. GLASHOFF, Ilona; STRIDDE, Reinhard. *Country report : Germany* [online]. IFLA. Public libraries section, 2000 [cit. 11. 6. 2006]. Dostupný z www: <http://www.ifla.org/VII/s8/annual/cr00-de.htm>.

31. HAAVISTO, Tuula. Libraries got a positron as a copyright partner in Central and Eastern Europe. In *66th IFLA council and general conference, Jerusalem, Israel, 13-18 august* [online]. IFLA, 2000 [cit. 11. 6. 2006]. Dostupný z www: <http://www.ifla.org/IV/ifla66/papers/040-140e.htm>.
32. HÄGGSTRÖM, Britt Marie; HASSNER, Kerstin. *Country report : Sweden* [online]. IFLA. Public libraries section, 2000 [cit. 11. 6. 2006]. Dostupný z www: <http://www.ifla.org/VII/s8/annual/cr00-se.htm>.
33. HORA, Michal. Poslední vývoj v oblasti absenčního půjčování zvukových dokumentů v knihovnách. *Národní knihovna*, 1994, roč. 5, č. 1, s. 63-64.
34. IFLA. Limitations and exceptions to copyright and neighbouring rights in the digital environment : an international library perspective [online]. IFLA, 2001 [cit. 11. 6. 2006]. Dostupný z www: <http://www.ifla.org/III/clm/p1/ilp.pdf>.
35. IFLA. *Audiovisual and multimedia section*. Guidelines for audiovisual and multimedia materials in libraries [online]. IFLA , 2003 [cit. 11. 6. 2006]. Dostupný z www: <http://www.ifla.org/VII/s35/pubs/avmgl03.htm#1>.
36. IFLA. *Audiovisual and multimedia section*. Guidelines for audiovisual and multimedia materials in libraries and other institutions [online]. IFLA, 2004 [cit. 11. 6. 2006]. Dostupný z www: <http://www.ifla.org/VII/s35/pubs/avm-guidelines04.htm>.
37. IFLA. *Committee on copyright and other legal matters (CLM)*. Background paper on public lending right [online]. IFLA, 2005 [cit. 11. 6. 2006]. Dostupný z www: <http://www.ifla.org/III/CLM/p1/PublicLendingRight-Backgr.htm>.
38. IFLA. *FAIFE*. World report : Libraries and intellectual freedom. Denmark [online]. IFLA, 2000 [cit. 11. 6. 2006]. Dostupný z www: <http://www.ifla.org/FAIFE/report/denmark.htm>.
39. *Internal market : The Commission asks nine member states to implement various EU laws* [online]. EU. European Commission, 2004 [cit. 11. 6. 2006]. Dostupný z www: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/04/891&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>.

40. *Italy* [online]. PLR international, [2006] [cit. 11. 6. 2006] Dostupný z www: <http://www.plrinternational.com/indevelopment/italy.htm>.
41. KJEKSTAD, Torny. *Country report : Norway* [online]. IFLA. Public libraries section, 2002 [cit. 11. 6. 2006]. Dostupný z www: <http://www.ifla.org/VII/s8/annual/cr0102-no.htm>.
42. *Kolektivní licenční smlouva o půjčování zvukových záznamů zachycujících autorská díla, umělecké výkony výkonných umělců a jiné zvuky* [online]. Praha : NK, 2004 [cit. 11. 6. 2006]. Dostupný z www: <http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03 Leg/01 LegPod/ZvukPujcPodm.htm>.
43. KREČMAROVÁ, Zdeňka. OSA. *Národní knihovna*, 1999, roč. 10, č 2, volná příloha Knihovnická revue, s. 8-9.
44. KŘÍŽ, Jan. *Autorský zákon a předpisy související : komentář : text je aktualizován k 1.9.2001*. 7. vyd. Praha : Linde, 2001. 781 s. ISBN 80-7201-301-7.
45. KURKA, Ladislav. Smlouva o zvukových dokumentech schválena. *Bulletin SKIP*, 1994, roč. 3, č. 2, s. 5.
46. KURKA, Ladislav. Znovu o půjčování zvukových dokumentů. *Bulletin SKIP*, 1993, roč. 2, č. 4, s. 1-2.
47. LAKE, John. *Country report : United Kingdom* [online]. IFLA. Public libraries section, 2002 [cit. 11. 6. 2006]. Dostupný z www: <http://www.ifla.org/VII/s8/annual/cr02-gb.htm>.
48. LAKE, John. UK public library country report. In *IFLA public library standing committee meeting on 2-8 august 2003, Berlin, Germany* [online]. IFLA, 2003 [cit. 11. 6. 2006]. Dostupný z www: <http://www.ifla.org/VII/s8/annual/cr03-gb.pdf>.
49. *Luxembourg* [online]. PLR international, [2006] [cit. 11. 6. 2006] Dostupný z www: <http://www.plrinternational.com/indevelopment/luxembourg.htm>.
50. MACKŮ, Pavel. Knihovny nebudou půjčovat CD domů. *Mladá fronta Dnes*, 2002, roč. 13, č. 296, s. 6-kultura.
51. Manifest UNESCO o veřejných knihovnách 1994. *Čtenář*, 1995, roč. 47, č. 4, s. 126-127.

52. Ministr bude s ochrannými svazy diskutovat o půjčování CD. *Hospodářské noviny*, 2003, roč. 47, č. 16, s. 10.
53. *Národní knihovna České republiky*. Půjčování zvukových a zvukově obrazových dokumentů v knihovnách České republiky : zpráva z průzkumu provedeného v lednu 2003. *Národní knihovna*, 2003, roč. 14, č. 2, s. 89-93.
54. Návrh : CD půjčovat za 30 korun. *Mladá fronta Dnes*, 2003, roč. 14, č. 29, s. 8.
55. *Netherlands* [online]. PLR international, [2006] [cit. 11. 6. 2006] Dostupný z www:
<http://www.plrinternational.com/established/plradministrators/netherlands.htm>.
56. *Norway* [online]. PLR international, [2006] [cit. 11. 6. 2006] Dostupný z www:
<http://www.plrinternational.com/established/plradministrators/norway.htm>.
57. O podmínkách výpůjček CD knihovny stále jednají. *Kladenský deník*, 2003, roč. 6, č. 61, s. 16.
58. O poplatcích v knihovnách. *Haló noviny*, 2003, roč. 13, č. 56, s. 9.
59. *Organizace spojených národů*. Všeobecná deklarace lidských práv. Praha : Informační centrum OSN : Amnesty International, 1998. 15 s. ISBN 80-238-5262-0.
60. PONCÉ, Florence. *Country report : France* [online]. IFLA. Public libraries section, 2004 [cit. 11. 6. 2006]. Dostupný z www:
<http://www.ifla.org/VII/s8/annual/cr03-fr.htm>.
61. POPELKOVÁ, Věra. Činnost veřejných knihoven a autorský zákon. *Národní knihovna*, 1999. roč. 10, č. 2, volná příloha Knihovnická revue, s. 4-5.
62. POPELKOVÁ, Věra. Intergram. *Národní knihovna*, 1999, roč. 10, č. 2, volná příloha Knihovnická revue, s. 10.
63. *Portugal* [online]. PLR international, [2006] [cit. 11. 6. 2006] Dostupný z www: <http://www.plrinternational.com/indevelopment/portugal.htm>.

64. *Public lending right applied inconsistently across the EU, says Commission report* [online]. EU. European Commission, 2002 [cit. 11. 6. 2006]. Dostupný z www:
<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/02/1303&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>.
65. *Public lending rights : Commission decides to refer Belgium to Court of Justice* [online]. EU. European Commission, 2002 [cit. 11. 6. 2006]. Dostupný z www:
<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/02/989&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>.
66. RICHTER, Vít. Jaký je současný stav v otázce půjčování zvukových dokumentů? *Bulletin SKIP*, 2003, roč. 12, č. 1, s. 23-24.
67. RICHTER, Vít. K půjčování zvukových a zvukově obrazových dokumentů ve vybraných evropských knihovnách. *Národní knihovna*, 2003, roč. 14, č. 2, s. 93-96.
68. RICHTER, Vít. Vyjednávání o půjčování zvukových dokumentů v knihovnách pokračuje. *Bulletin SKIP*, 2003, roč. 12, č. 3, s. 22-23.
69. RICHTER, Vít. Vyjednávání o smlouvě o podmínkách půjčování zvukových dokumentů v knihovnách ČR. *Národní knihovna*, 2003, roč. 14, č. 2, s. 87-88.
70. SIMON, Ladislav. Dilia. *Národní knihovna*, 1999, roč. 10, č. 2, volná příloha *Knihovnická revue*, s. 11.
71. Směrnice 92/100/EEC Rady z 19. listopadu 1992 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem. *Úřední věstník*, 1992, L. 346, s. 61-66, kapitola 17, sv. 01, s. 120-125.
72. Směrnice 2001/29/ES Evropského parlamentu a Rady z 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti. *Národní knihovna*, 2001, roč. 12, č. 4, s. 273-282.
73. SONDERGARD, Borge. *Country report : Denmark* [online]. IFLA. Public libraries section, 2000 [cit. 11. 6. 2006]. Dostupný z www:
<http://www.ifla.org/VII/s8/annual/cr00-dk.htm>.

74. SONDERGARD, Borge. *Country report : Denmark* [online]. IFLA. Public libraries section, 2001 [cit. 11. 6. 2006]. Dostupný z [www: http://www.ifla.org/VII/s8/annual/cr01-dk.htm](http://www.ifla.org/VII/s8/annual/cr01-dk.htm).
75. *Spain* [online]. PLR international, [2006] [cit. 11. 6. 2006] Dostupný z [www: http://www.plrinternational.com/indevelopment/spain.htm](http://www.plrinternational.com/indevelopment/spain.htm).
76. *Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky. Návrh uspořádání smluvních podmínek pro půjčování zvukových dokumentů (ze dne 4. dubna 2003, adresáti: Intergram, Dilia, OSA a MK ČR). Národní knihovna*, 2003, roč. 14, č. 2, s. 99.
77. *Sweden* [online]. PLR international, [2006] [cit. 11. 6. 2006] Dostupný z [www: http://www.plrinternational.com/established/plradministrators/sweden.htm](http://www.plrinternational.com/established/plradministrators/sweden.htm).
78. ŠPALEK, Ondřej. CD si zatím ještě půjčíte. *Kladenský deník*, 2003, roč. 6, č. 49, s. 16.
79. TAMMARU, Kalju; HAAVISTO, Tuula. Public lending right in Central and Eastern Europe. In *66th IFLA council and general conference, Jerusalem, Israel, 13-18 august* [online]. IFLA, 2000 [cit. 11. 6. 2006]. Dostupný z [www: http://www.ifla.org/IV/ifla66/papers/043-104e.htm](http://www.ifla.org/IV/ifla66/papers/043-104e.htm).
80. *United Kingdom* [online]. PLR international, [2006] [cit. 11. 6. 2006] Dostupný z [www: http://www.plrinternational.com/established/plradministrators/uk.htm](http://www.plrinternational.com/established/plradministrators/uk.htm).
81. VAN DER PUTTEN, Jan Ewout. *Country report : The Netherlands* [online]. IFLA. Public libraries section, 2001 [cit. 11. 6. 2006]. Dostupný z [www: http://www.ifla.org/VII/s8/annual/cr01-nl.htm](http://www.ifla.org/VII/s8/annual/cr01-nl.htm).
82. VAN DER PUTTEN, Jan Ewout. *Country report : The Netherlands* [online]. IFLA. Public libraries section, 2002 [cit. 11. 6. 2006]. Dostupný z [www: http://www.ifla.org/VII/s8/annual/cr02-nl.htm](http://www.ifla.org/VII/s8/annual/cr02-nl.htm).
83. Zákon č. 257/2001 Sb. ze dne 29. 6. 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). In GILL, Philips. *Služby veřejných knihoven*. Praha : Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 2002, s. 104-111.

Seznam použitých zkratk:

AKM – Gesellschaft der Autoren, Komponisten und Musikverleger

CECUP – Central and eastern European copyright user platform

ČNS IFPI – Mezinárodní federace hudebního průmyslu národní skupina České republiky

DILIA – Divadelní a literární agentura

EBLIDA – The European burelu of library, information and documentation associations

ECUP – European copyright user platform

EEC – European economic community

ES – Evropské společenství

EU – The Europe union

FAIFE – Free access to information and freedom of expression

FESABID – La federación española de sociedades de archivística, biblioteconomía, documentación y museística

GESTOR – ochranný svaz autorský

IAML – International association of music libraries

IFLA – International federation of library associations and institutions

IFPI – The International federation of phonogram and videogram producers

INTERGRAM – Nezávislá společnost výkonných umělců a výrobců zvukových a zvukově obrazových záznamů

MK ČR – Ministerstvo kultury České republiky

NBLC – Asociace veřejných knihoven Nizozemí

NK – Národní knihovna

OOA-S – Ochranná organizace autorská – sdružení autorů děl výtvarného umění, architektury a obrazové složky audiovizuálních děl

OSA – Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním

SIAE – Italská společnost pro autory a vydavatele

SKIP – Svaz knihovníků a informačních pracovníků

STAGMA – Staatlich genehmigte Gesellschaft zur Verwertung musikalischer Aufführungsrechte

UNESCO – United nations educational, scientific and cultural organisation

VV SKIP – Výkonný výbor Svazu knihovníků a informačních pracovníků